

Pääkirjoitus - Editorial

Östen Wahlbeck
Diasporic Relations and Social Exclusion: The Case of Kurdish Refugees in Finland

Katri Suikki-Honkanen
Los Pacos - "Pikku Suomi" Andalucian auringossa

Degni Filio
Development and Migration Movements in Africa

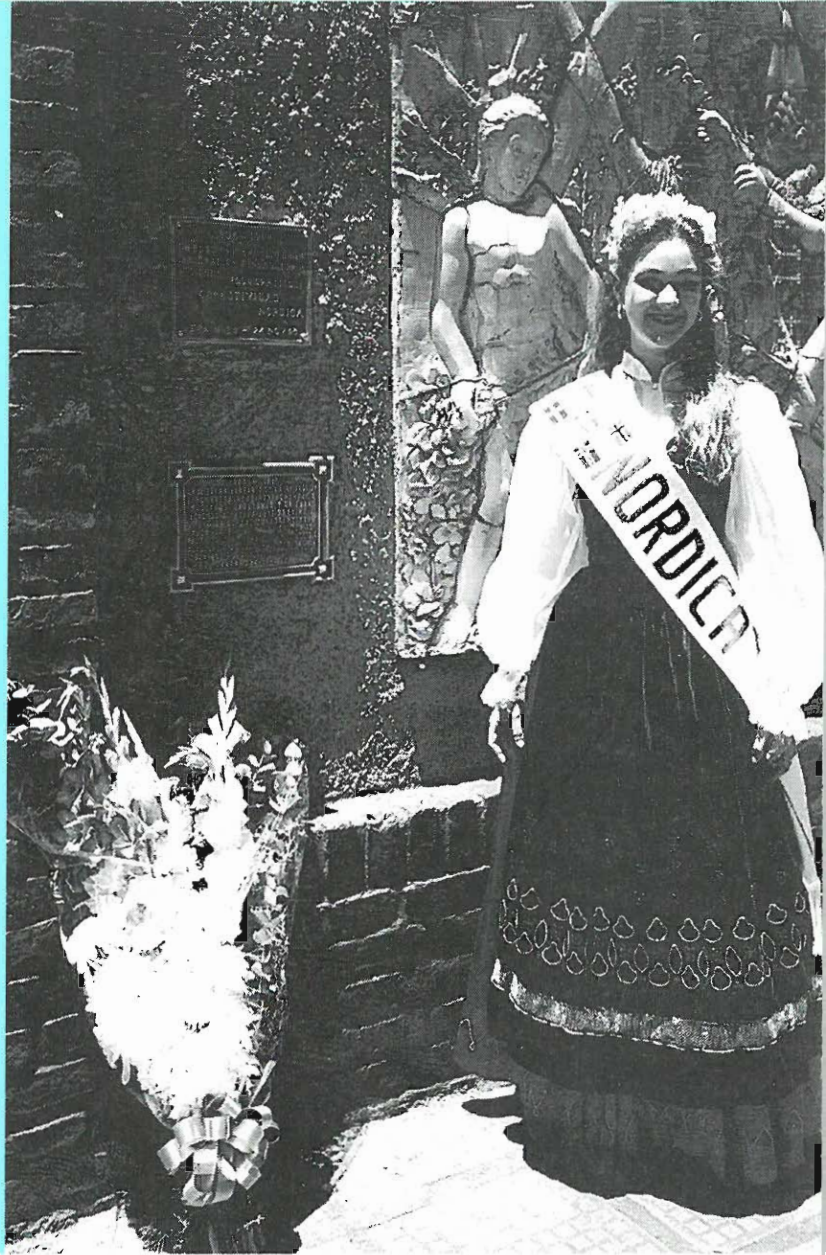
Kathleen Valtonen
Migration in Caribbean

Lassi Saressalo
Kveenit - siirtolaisia vai etninen kategoria

Ulla Puranen
Muukalaisuus ja muutos nuorisokirjallisuudessa

Kirja-arvioinnit - Books

Matkat

1996

SIIRTOLAISUUS

4

MIGRATION

Siirtolaisuus – Migration

- 23. vuosikerta / 23th year
- Julkaisija / Publisher: *Siirtolaisuusinstituutti / The Institute of Migration, Turku*
- Päätoimittaja / Editor-in-Chief: *Olavi Koivukangas*
- Toimitussihteeri / Editorial Assistant: *Taimi Sainio*
- Toimittajat / Editors: *Maija-Liisa Kalhama, Kalevi Korpela, Jouni Korkiasaari*
- Toimituskunta / Editorial Board: *Siirtolaisuusinstituutin hallitus / Administrative Board of the Institute of Migration*
- Tilaushinta: 40 mk / vuosi (4 numeroa), PSP 800014-70355471
- Subscriptions: *Finland and Scandinavia 40 FIM, other countries \$12.00 a year (4 issues)*

Siirtolaisuusinstituutti – Migrationsinstitutet The Institute of Migration

Piispankatu 3, 20500 Turku, Finland
Puh. / Tel. (0)2-2317 536 – Fax (0)2-2333 460
Internet: <http://www.utu.fi/erill/instrmigr/>

Pohjanmaan aluekeskus – Österbottens regioncenter Regional Centre of Ostrobothnia

Keikulinkuja 2, 61100 Peräseinäjoki, Finland
Puh. / Tel. (0)6-4181 275 – Fax (0)6-4181 279

■ Hallitus / Administrative Board

Hallituksen puheenjohtaja / Chairman:
Tom Sandlund, tutkimusjohtaja (SSKH)
Åbo Akademi ja Helsingin yliopisto

Muut jäsenet / Other members:

Ilkka-Christian Björklund
Suomi-Seura r.y.

Ulla-Maria Helaniemi, ulkoasiainneuvos
Ulkoasiainministeriö

Olli Kultalahti, apulaisprofessori
Tampereen yliopisto

Risto Laakkonen, neuvotteleva virkamies
Työministeriö

Ilkka Mäkelä, vs. sihteeri
Kirkon ulkomaanasiain neuvosto

Raimo Narjus, rakennusneuvos
Suomen Kuntaliitto

Aimo Pulkkinen, Väestöliitto

Heikki Sipilä, suunnittelusihteeri
Turun kaupunki

Keijo Virtanen, professori
Turun yliopisto

Asiantuntijajäsen:
Pekka Perttula, kunnanjohtaja
Peräseinäjoen kunta

■ Henkilökunta / Staff

Olavi Koivukangas
johtaja / Director

Kalevi Korpela
tutkimuspäällikkö / Research Director

Maija-Liisa Kalhama
osastosihteeri / Departmental Secretary

Seija Sirkkiä
toimistosihteeri / Bureau Secretary

Piija Huhtala
vs. toimistovirkailija / Office Assistant

Taimi Sainio
va. kirjastovirkailija / Librarian

Jouni Korkiasaari
erikoistutkija / Senior Research Officer

*Timo Jaakkola, Kaisa Kilpeläinen,
Eve Kyntäjä, Juha Niemelä, Ossi Viita*
tutkijat / Research Officers

Matti Kumpulainen
siirtolaisrekisterisihteeri / Registrar /
Emigrant Register

Sirkka-Liisa Laurila, Elisabeth Uschanov
siirtolaisrekisterivirkailijat / Emigrant
Register Officers

Outi Liedes
aluesihteeri / Regional Coordinator
Pohjanmaan aluekeskus / Regional
Centre of Ostrobothnia

Kansi: Colonia Finlandesan 90-vuotisjuhlia vietettiin Oberassa Argentiinassa yhteispohjoimaisesti 24.11.1996
Kuva: *Olavi Koivukangas.*

Cover: The 90th anniversary of the founding of the Colonia Finlandesa was celebrated by all the Scandinavians in Obera on 24.11.1996. Photo: *Olavi Koivukangas.*

Colonia Finlandesa Argentiinassa 1906–96

Marraskuun 24. päivänä 1996 vietettiin Oberan kaupungin Plazoleta Finlandialla Colonia Finlandesan 90-vuotisjuhlaa. Misionessin suomalaisten uudisasukkaiden jälkeläiset kunnioittivat esivanhempiansa työtä paljastamalla kuparisen muistolaatan. Myös muiden pohjoismaiden edustajat, Communicad Nordica, halusivat osallistua juhlaan omalla muistolaatallaan suomalaisraivaajien kunniaksi. Juhlille osallistui noin 150 henkeä. Entinen Buenos Airesin merimiespastori Jaakko Kuusinen toi juhlille Suomen kirkon ja arkkipiispa John Vikströmin henkilökohtaisen tervehdyksen. Olavi Koivukangas esitti Suomi-Seuran ja Siirtolaisuusinstituutin tervehdyksen ja luovutti instituutin viirin suomalaisyhteisölle.

Latalalaisen Amerikan vanhin ja merkittävin suomalaissiirtokunta syntyi v. 1906 Misionessin subtrooppiseen viidakkoon Oberan kaupungin lähellä. Tähän Arthur Thesleff johti 112 suomalaista uudisraivaajaa perustamaan eräänlaista ”Uutta Suomea”. Innoitus nousi sekä Suomen tukalasta asemasta Venäjän alaisuudessa että yleiseurooppalaisista aatevirtauksista. Tyypillinen Argentiinaan muuttaja oli nuori, ruotsinkielinen mies, joka oli ehkä toiminut keskiluokkaisena virkamiehenä. Argentiinan lupaukset halvasta ja hedelmällisestä maasta etelän lämmössä ruokkivat tehokkaasti äkkirikastumisen toiveita.

Toukokuussa 1906 Helsingistä lähteneen joukon matka kulki Bremeniin ja sitten Frankfurt-laivalla Buenos Airesiin, jonne saavuttiin juhannuksen jälkeen. Laivalla jatkettiin mat-

kaa yli 1000 km Parana-jokea ylös, Santa Anasta viimeiset 30 km kuljetettiin naiset, lapset ja matkatavarat härkien vetämissä kärryissä ja miehet kävelivät kivääri kädessä.

Ennakkolupauksista poiketen suomalaisten palstoja ei oltu vielä kaavoitettu. Tulijat majoitettiin valtion kustannuksella telttakylään aarniometsään ja pettymys ajoi heti toistakymmentä henkilöä joko takaisin Suomeen tai Yhdysvaltoihin. Maanmittaus voitiin aloittaa vasta kun suomalaiset olivat raivanneet kirvein ja viidakkoveitsin yli 30 km pituisen ”Picada Finlandesa” -pistotien läpi aarniometsän. Suomalaisille mitatuista alueista alettiin pian käyttää nimeä ”Colonia Finlandesa”.

Palstalleen päässeen uudisasukkaan ensimmäinen tehtävä oli raivata alue viljelykuntoon. Siirtokunnan vaurauden lähteeksi suunniteltiin Yerba-pensaiden viljelyä, mutta välitön elanto oli saatava maissista, mandiokasta, bataatista, pavusta sekä hedelmistä. Yksinkertaiset asumukset rakennettiin usein paalujen päälle, jotta käärmeet ja muut tunkeilijat eivät pääsisi sisään. Jokien varsien moskiitot levivätkin malariaa, johon muutamit suomalaiset kuolivat. Kuumimpana aikana jouluhelmikuussa 40 C oli tavallinen lämpötila varjossa.

Tiedemiehenä ja teoreetikkona Arthur Thesleff ei kyennyt ratkaisemaan käytännön ongelmia. Hän hahmotteli siirtokuntansa tulevaisuutta mieluummin telttakylästä käsin ja sortui sokeriruokoviinaan. Katkeroitunut ja vaimonsa hylkäämä ”Uuden Suomen” perus-

Plazoleta Finlandia -aukiolla Oberassa paljastettiin 24.11.1996 suomalaisten siirtolaisten muistolaatta.

taja lähti Argentiinasta vuoden 1909 lopulla. Kotona Tukholmassa hän palasi tieteen pariin, mutta ajautui taloudelliseen ahdinkoon ja alkoholistiin. Arthur Thesleff teki itsemurhan 49-vuotiaana vuonna 1920 vain muutama päivä ennen kuin hänen piti lähteä taas laivalla Buenos Airesiin.

Vuosisadan toisen vuosikymmenen alkaessa siirtokunta näytti hajoavan nopeasti. Mutta vuosina 1909-10 muutti Pohjois-Ruotsista Brasiliaan lähes 1000 ihmistä, joista arviolta 300 oli suomalaissyntyisiä. Ruotsin hallitus pelasti sittemmin suuren osan kurjuuteen joutuneista siirtolaisista takaisin kotimaahan. Kaksikymmenluvun jälkipuoliskolla Colonia Finlandesaan muutti Suomesta kuutisenkymmentä henkilöä, pääasiassa maanviljelijöitä Kiteeltä. Vuonna 1928 Colonia Finlandesassa ja sen lähikylissä asui noin 60 suomalaisperhettä, yhteensä lähes 300 ihmistä.

Suomenruotsalaiset ja äidinkielenään suomea puhuvat eristäytyivät jossakin määrin

omiksi ryhmikseen, mutta sekä suomen että ruotsin hallinnot tornionjokilaaksolaiset taspainottivat tilannetta. Suomen sisällissota kärjisti myös poliittisia erimielisyyksiä. Toisaalta Colonia Finlandesan yhtenäisyyttä edisti alkeiskoulun saaminen siirtokuntaan 1920-luvun alussa ja 1924 perustettu ”Socieda Finlandesa”, jota varten rakennettiin suuri seuraintalo. Siellä pidettiin perhejuhlia, teatteriesityksiä ja iltamia, joiden osallistujat saattoivat edustaa 5–6 eri kansallisuutta.

Colonia Finlandesan kukoistuskauti sijoittui 1930-luvulle, jolloin sen väkiluku nousi lähes 500 henkilöön. Yerba- ja tupakkaviljelykset tuottivat kohtuullisia myyntituloja. Kirjailija Olavi Paavolainen vieraili Misionesissa, ja hänen teokseensa ”Lähtö ja loitsu” (1937) sisältävä kuvaus Colonia Finlandesasta nosti siirtokunnan uudella tavalla kotimaan tietoisuuteen. Paavolainen suri näkemäänsä eripuraisuutta, alkoholismia ja kotikulttuurin rappeutumista primitiiviseksi metsäläisyydeksi, mutta löysi siirtolaisten

elämästä myös kadehdittavia piirteitä: "Misionessin pyyteettömässä ja indolentissa ilmapiirissä viettämäni kymmenen päivää kuuluvat elämäni onnellisimpiin. Sulkeutuneiden, raskasmielisten suomalaisten raatajien jälkeläiset ovat täällä oppineet lunastamaan erään harvinaisen ja kallisarvoisen elämäntaidon: huolettomuuden ilon."

Suomalainen merimieskirkko aloitti toimintansa Buenos Airesissa vuonna 1952 ja seuraavana vuonna pastori Oiva Pohjanpirtti vieraili Colonia Finlandesassa. Siirtokunnan rungon muodostivat Suomessa syntyneet, jo iäkkäät uudisraivaajat, joiden aikuiset lapset puhuivat kohtalaisesti suomea, mutta olivat usein aviossa toiskielisen kanssa. Äidinkieltään osaavien lukumäärä nousi yhä noin 150 henkeen, kun mukaan laskettiin seka-avioliittojen lapset ja kolmas sukupolvi.

"Uuden Suomen" elämäankaari oli taittunut hitaaksi kiihtymiseksi jo 1940-luvulla. Siirtokunnan talous koki romahduksen, kun Argentiinan hallitus ryhtyi rajoittamaan yerban tuotantoa. Vuonna 1967 siirtokuntalaiset eivät saaneet lainkaan korjata tärkeimmän viljelyskasvinsa satoa, ja seuraavinakin vuosina vain osittain. Banaanien ja maissin hintojen alhainen taso vangitsi viljelijät todelliseen köyhyyssloukkuun.

Pitkällisen unohduksen jälkeen Colonia Finlandesa palasi Suomen julkiseen tietoisuuteen 1970-luvulla. Buenos Airesissa v. 1968-74 merimiespappina ollut Ilkka Pärssinen näki siirtokunnan ikääntyneiden pienviljelijöiden kurjat olot. Surkeimmissa oloissa eli viitisenkymmentä vanhusta, joista vain muutama sai jonkinlaista sosiaalista avustusta tai eläkettä. Monet siirtolaiset olivat edelleen Suomen kansalaisia. Lokakuussa 1972 Buenos Airesin merimieskirkossa perustettiin sosiaalityön toimikunta avustustyötä varten. Seuraavan vuoden kartoituksessa pastori Pärssinen ja suurlähetystösihteeri Veijo Sampovaara laskivat alueen asukkaista 184:llä olevan suomalaisjuuret, näistä kahdeksan asui Paraguayan puolella. Vuonna 1972 siirtolaistutkija Olavi Lähteenmäki saapui Misionisiin keräämään

aineistoa ja Suomesta saapui myös toimittajia haastattelemaan siirtokunnan vanhuksia.

Suomesta saatiinkin julkisuuden tuloksena jonkin verran valtion tukea. Mutta Colonia Finlandesan kohtaloa eivät Suomesta saadut avustukset mihinkään kääntäneet. Kuolema korjasi verkkaisesti mutta varmasti siirtokunnan vanhuksia, ja nuorempi väki muutti pois. Seudulle alkoi ilmestyä varakkaita kaupunkilaisia, jotka halusivat ostaa metsäpalstoja. Istutusmetsän alle peittyivät tuskalla raivatut peltotilkut ja suomalaistalot autioituivat. Useimmat suomalaiset asettuivat lähikaupunkiin Oberaan ja Posadasiin.

Vuosituhaten lähetessä loppuaan Oberan seudulla asuu noin 100 suomalaissukuista ihmistä. Näistä noin puolet osaa enemmän tai vähemmän suomea. He ovat kiinnostuneita Suomesta ja lukevat mielellään suomalaisia kirjoja ja lehtiä sikäli kuin kieltaito sallii. Kotisuomen tulisi vaalia yhteyksiä Colonia Finlandesan jälkipolviin.

Taloudellisesti Colonia Finlandesaa on pidettävä epäonnistuneena yrityksenä. Misionessin suomalaisten subjektiivisten kokemusten laatua on vaikeampi arvioida. Trooppisten haavekuvien murskautumisesta huolimatta monet ilmeisesti löysivät Argentiinan syrjäisestä kolkasta sellaisen itsenäisen ja vapaan elämäntavan, joka ei olisi ollut karussa ja yksivakaisessa synnyinmaassa mahdollinen.

Olavi Koivukangas

The Colonia Finlandesa, Argentina, 1906–96

On 24 November 1996, the Plazoleta Finlandia in the Argentinean town of Obera was the scene for the 90th Anniversary of the local Finnish settlement, the Colonia Finlandesa. The present-day descendants of Finnish pioneer settlers early this century commemorated their parents' and grandparents' achievement by unveiling a copper plaque, and a second commemorative plaque was donated by the Comunidad Nordica, representing the other Nordic countries. About 150 people took part in the celebrations, joined by the Revd Jaakko Kuusinen, formerly Pastor at the Finnish Mission to Seamen in Buenos Aires, who brought personal greetings from the Finnish Archbishop, John Wikström; and Dr Olavi Koivukangas, representing the Institute of Migration and Suomi-Seura, who donated the Institute's pennant.

The earliest and most important Finnish settlement in Latin America was founded in 1906, in the Misiones subtropical forest near the town of Obera. Frustrated at Russian oppression within Finland, but also inspired by more general ideological and intellectual trends in Europe, 112 Finnish settlers under the leadership of Arthur Thesleff had come to build a New Finland in Argentina. Typically, the Finnish settlers were young, male, and had perhaps been working as middle-class officials before emigrating. Their hopes of a new prosperity were powerfully reinforced by the promise of cheap, fertile land and Argentina's warm climate.

The party set out in May 1906 from Helsinki for Bremen, where they boarded the SS Frankfurt for Buenos Aires, arriving after

Midsummer. Their journey continued by boat for over a thousand kilometers up the Parana River to Santa Ana, and for the final 30 km the women, children and baggage were loaded onto bullock carts, while the men walked, with their rifles at the ready.

Contrary to what they had been promised, their plots of land had as yet not been surveyed. The new arrivals were accommodated temporarily at State expense in tents amidst the forest, but about a dozen of them were so disappointed that they abandoned the project immediately and travelled back to Finland, or moved on to the United States. Surveying could only be started once the settlers had hacked a road, the Picada Finlandesa (over 30 km in length), using axes and machete knives. The area surveyed for the Finnish settlers soon came to be known as the Colonia Finlandesa.

Once the settlers had been allocated their plots, the first task was to clear the land for cultivation. The long-term plan for the prosperity of the settlement was cultivation of the yerba maté bush, but in the short term, the settlers survived by selling crops of maize, manioc, sweet potatoes, beans, and fruit. The first simple dwellings were built on poles, to keep out snakes and other intruders. The mosquitoes along the river banks transmitted malaria, and several of the Finnish settlers died. In the hottest season, December to February, the temperature could rise to 40 degrees Celsius in the shade (about 104 degrees Fahrenheit).

Arthur Thesleff was a scientist and a theoretician, and he turned out to be incapable of solving the practical problems which the col-

Lapsuutensa Colonia Finlandesassa viettäneet Niskasen sisarukset, Elma Laukkanen (vas.), Helga Heino, Hjalmar Niskanen, Hanna Niskanen ja Viljo Niskanen.

Brothers and sisters of the Niskanen family spent their childhood in the Colonia Finlandesa. From left: Elma Laukkanen, Helga Heino, Hjalmar Niskanen, Hanna Niskanen and Viljo Niskanen.

only faced; he preferred to sit in his tent, planning the future, and drinking sugarcane wine. Embittered, and deserted by his wife, in 1909 he returned from Argentina to Stockholm, where he took up the practice of science again; but he later fell into financial difficulties, and in 1920, at the age of 49, committed suicide only a few days before he was due to sail for Buenos Aires once more.

During the second decade of the century, the colony seemed to be in grave danger of collapsing. In 1909-10, however, a wave of around a thousand people emigrated from northern Sweden to Brazil; some 300 of these had been born in Finland. The majority of these settlers fell into distress, and were eventually repatriated by the Swedish Government. In the later 1920s, about sixty new settlers came to the Colonia Finlandesa from Finland; these mainly consisted of farmers from Kitee in eastern Finland. By 1928, there were around 60 families from Finland living either at the Colonia Finlandesa or in the surrounding villages, totalling almost 300 persons.

To some extent the two language groups, speaking Swedish and Finnish, remained distinct, but bilingual settlers originating from the

Tomio Valley along the border between northern Finland and Sweden provided a corrective to this. Political differences of opinion were also aggravated by the Civil War of 1919-20 in Finland between the Whites and the Reds. Nevertheless, in the early 1920s an elementary school was set up for the community, and in 1924 the Sociedad Finlandesa was founded, with its own clubhouse, used for family gatherings, theatrical performances, and evening revues, which might be attended by people from five or six nationalities.

The peak of the Colonia Finlandesa's prosperity came during the 1930s, when the population reached nearly 500, and yerba and tobacco crops were bringing in adequate income. The settlement in Misiones was visited by the Finnish writer Olavi Paavolainen, and the description of the colony in his book 'Lähtö ja loitsu' ('Departure and magic', 1937) drew Finnish public attention to the Colonia Finlandesa once more. Paavolainen was sad over the internal conflicts, the alcoholism and the decay of Finnish culture towards primitive survival in the jungle, but he also found much to admire and to envy: "The ten days which I spent in the unselfish and indolent atmosphere of the Misiones were

among the happiest days of my life. Here the descendants of those dour, introvert Finnish pioneers have learnt a profoundly valuable new skill in life: how to be carefree.”

In 1952, a Finnish Mission to Seamen was established in Buenos Aires, and the following year the Pastor, the Revd Oiva Pohjanpirkka, paid a visit to the Colonia Finlandesa. The core of the settlement still continued of first-generation immigrants, now relatively elderly. The second-generation settlers were able to speak Finnish fairly well, although many of them were by this time married to people speaking other languages. The total number in the Finnish-speaking community amounted to about 150, if the children of these mixed marriages, and the third generation more widely, are included.

By the 1940s, however, the Colonia Finlandesa was in serious decline, and suffered economic collapse when the Argentine Government began to restrict the cultivation of yerba maté. In 1967 the settlers were totally banned from harvesting their crop, and even in the following years could only market part of it; meanwhile, the low market price for bananas and tobacco meant that the farmers were caught in an economic trap.

In Finland, the colony had largely been forgotten, until events during the 1970s brought it back to public awareness. The Revd Ilkka Pärssinen, who was Pastor at the Mission to Seamen in Buenos Aires, visited the settlement and saw for himself the poverty and poor health of the smallholders. The worst conditions were those affecting about fifty elderly settlers, only a few of whom were entitled to any pension or social security. Many of the settlers, however, had retained their Finnish nationality. In October 1972, a Welfare Committee was set up at the Mission to Seamen; in the following year Pastor Pärssinen and Veijo Sampovaara, Secretary at the Finnish Embassy, carried out a survey and traced 184

persons in the region with Finnish roots, eight of whom lived over the border in Paraguay. 1972 also saw visits by Olavi Lähteenmäki, a migration researcher from Finland, and some Finnish journalists who came to interview the settlers.

As a result of this publicity, a limited amount of aid was made available by the Finnish Government, but the funds which Finland sent could not change the fate of the Colonia Finlandesa. One by one the older settlers were dying, and the younger ones were moving away. The region began to attract wealthy city dwellers looking for land, and new plantations of trees began to obscure the laboriously cleared farmland of the Finnish settlers and their deserted houses. Most of the surviving Finlanders had by this time moved to the neighboring towns of Obera and Posadas.

As we approach the turn of the millennium, there are today about a hundred persons in the area of whole or partial Finnish descent, about half of whom have at least some command of the Finnish language. There is considerable interest in Finland, and in Finnish newspapers and magazines when they can be obtained. It is therefore important that Finland should foster contacts with the Colonia Finlandesa's descendants.

In economic terms, the Colonia Finlandesa was a failure, but in subjective terms, for the Finns who moved to the Misiones, it is harder to assess. Notwithstanding the failure of their initial dreams of a new life in the subtropical forest utopia, many of them appear to have found far away in Argentina a free and independent way of life which would have been difficult to achieve within the constraints of their bleak and serious-minded home country.

Olavi Koivukangas

Diasporic Relations and Social Exclusion:

The Case of Kurdish Refugees in Finland

Östen Wahlbeck

This article will describe the experiences of social exclusion and diasporic consciousness among Kurdish refugees in Finland. In general, refugees suffer from widespread social exclusion, and resettlement policies cannot mitigate the problems created by the economic recession. These issues lead to a number of problems for Kurdish refugees in terms of their integration into Finnish society.

The article suggests that the currently popular diaspora discourse, with its emphasis on the refugees' own social networks, can facilitate a rethinking of the present problems. The concept of diaspora can provide a deeper understanding of the social reality in which refugees live. The article argues that the refugees' own diasporic networks can be a useful resource for the refugees in their efforts to improve their situation in their new country of settlement. Of course, these networks can never replace egalitarian welfare states and their structures, but in a situation where integration does not work in an optimal way, there is also a need to look at the internal resources of the refugee communities themselves.

Östen Wahlbeck, Master of Political Sciences, Research Student, Centre for Research in Ethnic Relations, University of Warwick, UK.

The diaspora concept

In recent years, in the sociology of international migration, there has been an increased interest in the notion of diasporas. Lie (1994) argues that there in recent publications has been a change of focus from an interest in international migration to transnational diasporas. The new diaspora discourse has thus meant that the interest in immigration and assimilation has largely given way to an interest in transnational networks and communities. This discourse has emphasised personal experiences, and the researchers, who themselves are often from the minority communities, have tried to describe the minorities' own interests and definitions (Lie 1994).

The concept of diaspora originated as a concept describing the Jewish dispersal from their original homeland. It has often been used to describe different well-established communities which have an experience of "displacement", like the overseas Chinese, the Armenians in exile or the whole African diaspora. Today, however, it is used increasingly to describe any community which in one way or another has a history of migration (Marienstrass 1989). The concept has also been regarded as useful in describing the geographical displacement and/or deterritorialisation of identities, cultures and social relations in the contemporary world (cf. Gilroy 1991; Hall

1993). Furthermore, it can help to bridge the often artificial distinction between before and after migration. Thus the concept of diaspora is today used to describe the processes of transnationalism, as well as the salience of pre-migration social networks, cultures and capital, in a wide range of communities which experience a feeling of displacement (Clifford 1994; Safran 1991; Tölölyan 1991).

The diaspora discourse does not in itself represent a radically new way of looking at migration. The importance of social networks transcending national borders has previously been an area of considerable interest within migration research (e.g. Jaakkola 1984; Nyman-Kurkiala 1991; Pohjola 1991; Tilly 1990). Furthermore, it is a well understood fact that immigrant and ethnic minority associations, both formal and informal, can have many important functions for their communities (e.g. Carey-Wood et.al. 1995; Jenkins 1988; Joly 1996; Rex, Joly & Wilpert 1987).

Nor are diasporas a phenomenon connected solely to the contemporary world (Cohen 1995). What, however, is new in the contemporary world is the steadily increasing impact of globalisation, which may be defined as a "social process in which the constraints of geography on the social and cultural arrangements recede and in which people become increasingly aware that they are receding" (Waters 1995, 3). It is a process which increases the possibilities for the formation of different diasporas. Furthermore, it is possible to understand the diasporas as transnational social organisations. These forms of social organisations "have pre-dated the nation-state, lived within it and now may, in significant respects, transcend and succeed it" (Cohen 1995, 16).

Finally, it is important to remember that there is no reason to see diasporas as a solely positive development. As James Clifford points out: "Suffice it to say that diasporic consciousness 'makes the best of a bad situation'. Experiences of loss, marginality and exile (...) are often rein-

forced by systematic exploitation and blocked advancement" (Clifford 1994, 312). Although diasporas often are defined in relation to nation-states, it must be remembered that a diaspora cannot provide its members with the same services and opportunities that are provided by the state for its citizens. Thus, it is important not to see diasporas as a positive and sufficient alternative to egalitarian welfare states (cf. Wahlbeck 1996).

The research methods

This article is part of a much larger comparative study which deals with newly arrived Kurdish refugees in Britain and Finland. Here I will use only some of the results from the fieldwork in Finland. Ethnographic field research methods described by Schatzman and Strauss (1973) and Burgess (1984) have been used and a variety of material was collected in this study.

The most important material consists of semi-structured interviews with both male and female Kurdish refugees from Turkey, Iraq and Iran. 23 refugees were interviewed in Finland during the Autumn of 1994. The aim of the interviews was to obtain a broad understanding of the refugees' situation and problems as seen from their own point of view. Some of the interviews had to be completed with the help of interpreters. In addition to the interviews with refugees, Kurdish associations were studied through interviews and participant observation.

The Kurdish diaspora

Many refugee communities display a political and social orientation towards the country of origin. In many cases political events and conflicts in the country of origin continue to influence and often divide the communities (cf. Bousquet 1991; Gold 1992; Kay 1987; Lundberg 1989; Steen 1992; Valtonen 1996). On the other hand these same divisions can unite

those refugees who share the same political beliefs and background in the country of origin. The associations and informal networks growing out of this unity can be used as a resource to solve the problems faced by the refugees in their new country of settlement.

The following quotation expresses how refugees continue to be oriented towards the country of origin and the political struggles in which they have been involved. However, this Kurdish man from Turkey also found that his contacts with other Kurdish refugees and their collective political activities in relation to their country of origin helped him to overcome the problems he faced in Finland:

"It was very good (that there were other Kurds in the reception centre). And in my opinion, these Kurds, when we were together, it helped me a lot. Because it could have been really very difficult for me. I could have become mad or something. But when I was together with other Kurds, it helped me a lot. I was more interested in the Kurdish issue, and slowly, when I worked together with other Kurds for the independence of Kurdistan, you could say that after a while I totally forgot about my own problems and application for asylum, because the problems in Kurdistan were more important than my problems in Finland. There was a war, a really terrible war. When I listened to the BBC radio from London and when we called to Kurdistan they told us about the situation. This was all more interesting to us than our own life in Finland, because our family was there and all our relatives and our whole life. Part of our life was there and we ourselves were here. It was really difficult."

The diasporic consciousness expressed in these words was apparent among most of the Kurdish refugees in Finland. As I have argued elsewhere (Wahlbeck 1996), the Kurds in Europe can be seen largely as living in a diaspora. Although the Kurdish communities are deeply divided along predominantly political lines, there are several features of the

communities which characterise them as a diaspora in accordance with for example William Safran's (1991) precise definition. The forced displacement of the Kurds, their collective memory of their original homeland, the alienation and discrimination they experience in Europe, their wish to return to Kurdistan, their collective commitment to the restoration of their homeland and finally their transnational social networks, are all features of the diasporic relations displayed by the Kurdish refugees in Europe.¹

It is impossible to know the exact number of Kurds in Finland since the available data indicate citizenship and not ethnic identification. By comparing different sources I have arrived at the conclusion that the Kurds living permanently in Finland numbered between 1300 and 2000 by the end of 1994. Of these, 300–550 persons were from Turkey, 550–800 from Iraq and 450–650 from Iran.

All Kurds in Finland are recent arrivals, almost all of them having moved to Finland during the 1990s. The Kurds from Turkey arrived as asylum seekers, while most of the Kurds from Iran and Iraq arrived as quota refugees through UNHCR. Due to the resettlement practice in Finland, the Kurds are dispersed in small groups around the country. There is a tendency for the Kurds to move later either to the capital area or to some of the regional centres. The Kurds from Turkey are mostly living in the capital area.

Resettlement policies in Finland

Finland has similar refugee resettlement and reception policies as the other Nordic countries. The emphasis is on a positive integration of the refugees into society. Integration is encouraged through an extensive programme of language training and orientation courses. The emphasis in these programmes is often on finding employment for the refugees. The introductory courses for immigrants include practice at different jobs and extensive guid-

ance about different career opportunities. In Finland, as elsewhere, employment is often seen as a key factor in the integration of refugees (cf. Ekholm 1994; Phillips 1987; Miles 1993).

Cultural pluralism has not usually been regarded as a political problem in Finland, and there is a kind of multi-cultural ethos embedded in the official resettlement policies. However, as Matinheikki-Kokko (1994) has pointed out, Finnish policies are contradictory. The government papers about refugee resettlement are based on liberal pluralist ideas, but the policy recommendations are still universalist. Of course, discrepancies between theory and practice also exist in the immigration policies of other Nordic countries (cf. Schierup & Ålund 1991).

I would argue that in practice Finnish resettlement policy is often based on rather unrealistic expectations of a fast integration or even assimilation of refugees. At the same time, refugees are often seen as persons who have lost everything, in terms of material, social and cultural capital. Consequently, refugees are sometimes treated in the same way as small children, or as persons who must undergo a kind of resocialisation into Finnish society.²

One policy which has been criticised by many authors is the policy of dispersal according to which refugees are resettled in small groups all over the country. This practice does not support any creation of cultural communities among the refugees; nor does it try to take into account the resources which exist within the refugees' own social networks. Furthermore, Liebkind (1993) has argued that the lack of cultural communities is a detrimental factor affecting the psychological well-being of refugees in Finland. Accordingly, the Finnish resettlement system has not taken into account the transnational networks and the diasporic nature of the Kurdish refugees' experiences. Instead the resettlement system has been dominated by the Finnish authorities' preoccupation with "integration".

It should also be mentioned that those Kurds who arrive as asylum seekers in Finland experience many more problems than do the quota refugees. One obvious problem is the long delays, often of several years, before an asylum decision is given. Many interviewees also complained about the complicated bureaucracy in Finland.

However, it is important to remember that the resettlement policies do work very well in some respects. For example, one sympathetic feature of the Finnish resettlement policies is the realisation that the refugees' stay in the country easily becomes permanent, therefore temporary status and special arrangements have largely been avoided. Another feature which works very well is the language tuition which in Finland seems to be very efficient. In addition, most of my interviewees were pleased with the social services they received from the authorities. A refugee from Turkey, who had also helped other Kurdish refugees with their practical problems, told me about the variety of difficulties asylum seekers experienced, but still found that things had worked well in one respect:

"In the social sector the Kurds have received everything they need in Finland. Kurds and Finns have been treated in the same way, and you cannot say that one has got a better service than the other. The rights of the Kurds have been the same as for the Finns."

The shortcomings in the integration of refugees should perhaps not be blamed solely on the resettlement policies. Rather the major reasons are to be found in more general structures in Finnish society, and these will be discussed in the next section.

Social exclusion

There are of course several factors affecting the process of integration. However, my fieldwork among the Kurdish refugees indicated that there were two major obstacles to a positive integration of refugees into Finnish soci-

ety: first, the employment situation in Finland, and secondly, the racism and xenophobia which the refugees had to endure (these two issues are clearly not unrelated).

The employment situation among refugees in Finland is today extremely bad. Ekholm (1994) has used official statistics to calculate the exact unemployment rates for refugees. The rate was 61,4 % of the economically active refugees in 1992, when the national average was 13,1%. Since the national average unemployment rate grew to 18,4% in 1994 (Statistics Finland 1995), we can assume that unemployment among refugees was even worse in 1994 when I did my fieldwork.

A few Kurds arrived in Finland before the economic recession, and some of them managed to get jobs. However, among the main group who arrived in the 1990s the employment situation is very bad. A few Kurdish refugees have been employed as interpreters and Kurdish language teachers, while others are self-employed in fast food outlets and shops selling oriental foodstuffs. The start money for unemployed persons who establish businesses (a scheme administered by the Employment Offices) has been of great help to many Kurdish refugees. Nonetheless, those who have managed to employ themselves are exceptions, and during my fieldwork it became very clear that most Kurdish refugees are unemployed. It is likely that none of the Kurdish refugees who arrived in the 1990s have managed to get permanent jobs.

As I have explained earlier the Finnish refugee resettlement programme is clearly oriented towards integrating refugees into the labour market. During the present economic recession, however, refugees have not been able to find employment. The integration of refugees has instead been into the vast army of alienated and marginalised unemployed. It is clear that the relatively high unemployment among refugees can only be seen as a failure of the Finnish resettlement programme.

All refugees want to get a job and achieve

integration into the labour market. They might not always have the necessary skills for the labour market, but still many of them are highly educated. Taking this into account, the relatively high unemployment rate among refugees suggests that they face discrimination in the labour market. It looks like they are not given a fair chance to compete for the few jobs which, despite the employment situation, are available. A young man from Iran, who spoke rather good Finnish, told me:

"Once it happened, in the Employment Office, that there was this idea that the worker there had found a job for me as a cleaner. I said that I wanted to have a job, even if it was a job as a cleaner. But then he showed me that it said in the advert that the employer had written that you had to speak Finnish, so I could not get it."

This was, however, the only occasion when I heard about somebody even having a remote chance of getting a job through the Employment Offices. Instead the unemployment situation in Finland has created a situation where the refugees are so marginalised that they cannot even experience the luxury of being discriminated against in the labour market.

Most of my interviewees had several experiences of different kinds of xenophobia and racism. What I found especially appalling was that most of the single men had experienced obviously racially motivated and vicious violent attacks. The other refugees had mostly experienced different vocal expressions of xenophobia and racism. However, rather surprisingly, only a minority of the interviewees had experienced what they would have described as actual discrimination. For example, only in a couple of cases had interviewees experienced discrimination by the Finnish authorities.

The surveys made by Magdalena Jaakkola (1995) indicate that Finnish attitudes towards foreigners and immigration have become considerably more negative during recent years. The opinions expressed in Finland are more

negative than the ones which have been revealed by similar studies in Sweden. However, there are great variations between different social groups, and it can still be argued that only a small minority can actually be described as racist or xenophobic.

The existence of a small, but loud and outspoken, xenophobic and racist minority was also emphasised by several of my interviewees. Most of the refugees had Finnish friends and enjoyed good social relations with Finns generally. Many of my interviewees wanted to emphasise that only some Finnish persons caused problems. This was described, for example, by a man from Iraq who had lived in Finland for several years:

"But I think that it is obvious that there are different attitudes and behaviour in Finland. Those who behave in a different way, they do not hide their feeling for themselves, but I have not had any experience (of racist attacks). I have not confronted any such situation."

Even if only some of the refugees have experienced actual racist attacks or discrimination, all of them are affected by the racist and xenophobic attitudes which many Finns display. This of course affects the possibilities of social contact with Finns. An older man from Iraq told me how his family's contacts with Finns were damaged:

"Yes, all the time when you walk on the street you think that perhaps that person hates me. Because it happens some times, that is why you have it with you all the time. We respect Finland and what they have done for us, but we do not know who is against us here. In Kurdistan we knew who was the enemy."

A typical experience is expressed in the following quotation from an interview with a younger man from Iraq who told me that he usually had no problems, apart from encounters with drunken persons:

"On Saturdays and Sundays we do not usually go out very much because they insult us in the street. For example, we cannot go to any bar, disco or hotel if we want to drink

something, because they bother us. That is why we avoid places like that."

It can thus be stated that the Kurdish refugees in Finland experience isolation and social exclusion as a consequence of unemployment, racism and xenophobia, as well as the geographical dispersal of their ethnic community. The present economic situation, with high unemployment, seems to have become permanent. Additionally, the racist and xenophobic discourse in Finland has become more and more influential over time. In present conditions the Finnish resettlement programme, with its emphasis on employment and positive integration, has clearly not achieved its goals. Over time some positive effects of the resettlement programmes are also being lost. For example, the language skills which the refugees acquire are declining over time (cf. Valtonen 1996). Thus, it is important to rethink the resettlement programme for refugees. Although there is no reason to discard the general goal of integration, one could perhaps at the same time also examine the resources for a positive integration which the refugee communities themselves possess.

Rethinking resettlement

Resettlement policies should take into account the fact that the diasporic relations exist, and should make the best of these transnational social networks. As I argued in the previous section, this is today not being done. Instead the resettlement of refugees is concentrated on an integration into the labour market, and occasionally even an assimilation of the refugees is presupposed.

It might perhaps be expected that the diasporic relations which the refugees display would be a hindrance to integration. The lack of motivation to settle in a new country could present an obstacle for integration, for example to the refugees' learning of a new language. However, contrary to what one might expect, the diasporic relations can also be a

useful resource for the refugees in their new country of settlement, and can thus assist in the integration process. The diasporic social networks within the community can help refugees to start businesses and find employment, and can generally provide social and psychological support for newly arrived refugees.

How, then, could the resettlement policy in Finland take greater account of the diasporic social networks in the refugee communities? An alternative policy should clearly support the refugees' own associations to a greater extent than is the case today.

The Kurdish refugees in Finland come from very diverse backgrounds. Furthermore, most of the few Kurdish associations in Finland are associated with different political parties in the countries of origin. Thus the Kurdish refugees are not a unitary community and have experienced problems in getting formally organised. Despite this the existing organisations can work as a resource for the smaller group of refugees whom they have managed to mobilise. Although the organisations are oriented towards Kurdistan, they can also help the refugees with their problems in their new country of settlement. The following quotation is from an interview with a man from Turkey who tried to explain to me what his organisation meant for him:

"I am extremely satisfied with the fact that in every place there are supporters of the PKK (Partiya Karkeren Kurdistan, Kurdistan Workers Party). And I believe that if this information centre did not exist in Finland, in that case the Kurds could all become mentally ill. But when there is the information centre, and when we are working and we are getting information about our own country, this helps us a lot. It is like morality, our life. For example without this party I am nothing. And with the Kurds, with the PKK, we have contact. Because of the party, in the name of the party. If there were no party, no PKK, we could not perhaps even say hello to the Kurds. But because of the PKK, because this PKK is the key,

this key opens the door to us all Kurds, that is how, with the name of PKK and with the support of PKK."

In addition to the divisions within the community there are a number of other obstacles facing Kurdish organisations in Finland. One problem is the geographical dispersal of the refugees which means that it is difficult and expensive to keep in touch with each other. A second problem is the poorly organised public support for these organisations, which means that there are almost no funds available for activities. Occasionally the Finnish authorities' negative opinions towards political activism among refugees might also be an obstacle. All these last mentioned obstacles could quite easily be removed by a change in the authorities' policies towards refugee associations.

Conclusion

This study has generally confirmed results from earlier studies concerning the role of associations and social networks for refugee communities. It has also identified similar problems to those of other studies which describe refugees' experiences in Finland. However, this article seeks to discuss these issues within a slightly different conceptual framework.

The diaspora discourse is an attempt to take into account the specific refugee experience and to rethink the notions of integration and resettlement. Of course, diasporas are not a way of avoiding social exclusion, and diasporic social networks cannot replace the welfare state and its structures. However, the social networks within the refugee community can work in a complementary way in cases where integration does not work in the desired way. The diaspora discourse within contemporary migration research is one way to highlight the social networks and resources which exist within the refugee communities. Thus, the diaspora discourse can also provide some ideas for a possible rethinking of resettlement policies in Finland.

Acknowledgement

I am grateful to the Academy of Finland and the Kone Foundation for providing funds for this research.

Notes

¹ According to William Safran diasporas are "expatriate minority communities whose members share several of the following characteristics: 1) they, or their ancestors, have been dispersed from a specific original 'center' to two or more 'peripheral', or foreign, regions; 2) they retain a collective memory, vision, or myth about their original homeland its physical location, history, and achievements; 3) they believe they are not – and perhaps cannot be – fully accepted by their host country and therefore feel partly alienated and insulated from it; 4) they regard their ancestral homeland as their true, ideal home and as the place to which they or their descendants would (or should) eventually

return – when conditions are appropriate; 5) they believe that they should, collectively, be committed to the maintenance or restoration of their original homeland and to its safety and prosperity; and 6) they continue to relate, personally or vicariously, to that homeland in one way or another, and their ethnocommunal consciousness and solidarity are importantly defined by the existence of such a relationship (Safran 1991,83–84). I would argue that all the above mentioned characteristics of a diaspora can be found in the Kurdish refugee communities. Therefore I suggest that there is enough reason to talk about a Kurdish diaspora, despite the fact that the Kurdish communities in Europe have a relatively short history.

² The description of the resettlement policies in Finland is based partly on my own experiences working with the resettlement of refugees during 1992 and 1993, as well as being influenced by the fieldwork for my MA thesis (Wahlbeck 1992).

References

- Bousquet, G. (1991)** *Behind the Bamboo Hedge: The Impact of Homeland Politics in the Parisian Vietnamese Community*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Burgess, R. G. (1984)** *In The Field: An Introduction to Field Research*. London: Allen & Unwin.
- Carey-Wood, J., Duke, K., Karn, V., & Marshall, T. (1995)** *The Settlement of Refugees in Britain* (Home Office Research Study 141). London: HMSO.
- Clifford, J. (1994)** 'Diasporas'. *Cultural Anthropology*, 9, 302-338.
- Cohen, Robin (1995)** 'Rethinking 'Babylon': iconoclastic conceptions of the diasporic experience'. *New Community*, 21, (1), 5-18.
- Ekholm, E. (1994)** *Syrjäytyä vai selviytyä – pakolaisten elämää Suomessa*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Gilroy, P. (1991)** 'It ain't where you're from, it's where you're at: the dialectics of diaspora identification'. *Third Text*, 13.
- Gold, S. (1992)** *Refugee Communities: A Comparative Field Study*. London: Sage.
- Hall, S. (1993)** 'Cultural Identity and Diaspora', in P. Williams and L. Chrisman (eds.) *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory: A Reader*. New York: Harvester Wheatsheaf. 392-401.
- Jaakkola, M. (1984)** *Siirtolaiselämää: Tutkimus ruotsinsuomalaisista siirtolaisyhteisönä* (PhD-thesis at Helsinki University). Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Jaakkola, M. (1995)** *Suomalaisten kirstyivät ulkomalaisasenteet*. Helsinki: Työministeriö.
- Jenkins, S. (ed.) (1988)** *Ethnic Associations and the Welfare State*. New York: Columbia University Press.
- Joly, D. (1996)** *Haven or Hell: Asylum Policies and Refugees in Europe*. London: Macmillan.
- Kay, D. (1987)** *Chileans in Exile: Private Struggles, Public Lives*. London: Macmillan.
- Lie, J. (1995)** 'From International Migration to Transnational Diaspora'. *Contemporary Sociology*, 24, 4, 303-306.
- Liebkind, K. (1993)** 'Self-reported ethnic identity, depression and anxiety among young Vietnamese

- refugees and their parents'. *Journal of Refugee Studies*, 6, 1, 25-39.
- Lundberg, S. (1989)** *Flyktingskap: Latinamerikansk exil i Sverige och Västeuropa*. Lund: Studentlitteratur.
- Marienstrass, R. (1989)** 'On the notion of diaspora', in G. Chaliand (ed.) *Minority Peoples in the Age of Nation-States*. London: Pluto. 119-125.
- Matinheikki-Kokko, K. (1994)** 'Suomen pakolaisvastaanotto – periaatteet ja käytäntö', in K. Liebkind (ed.) *Maahanmuuttajat: Kulttuurien kohtaaminen Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus. 82-127.
- Miles, R. (1993)** *Racism after 'race relations'*. Routledge: London
- Nyman-Kurkiala, P. (1991)** 'Kedjeäturvandring som en innovationsspridning', in I. Söderling & J. Korhisaari (eds.) *Migrationen och det framtida Norden*. Åbo: Migrationsinstitutet. 309-314.
- Phillips, A. (1989)** 'Employment as a key to settlement', in D. Joly and R. Cohen (eds.) *Reluctant Hosts: Europe and its Refugees*. Aldershot: Gower. 133-144.
- Pohjola, A. (1991)** 'Social Networks – Help or Hindrance to the Migrant?'. *International Migration*, 29, 3, 435-444.
- Rex, J., Joly, D., & Wilpert, C. (eds.) (1987)** *Immigrant Associations in Europe*. Aldershot: Gower.
- Safran, W. (1991)** 'Diaspora in modern societies: myths of homeland and return'. *Diaspora*, 1, (1), 83-99.
- Schierup, C.-U., & Ålund, A. (1991)** *Paradoxes of Multiculturalism*. Aldershot: Gower.
- Schatzman, L., & Strauss, A. L. (1973)** *Field Research*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Statistics Finland, (1995)** *Statistical Yearbook of Finland 1995*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Steen, A.-B. (1992)** *Varieties in the Tamil Refugee Experience in Denmark and England*. Copenhagen: University of Copenhagen and Danish Center for Human Rights.
- Tilly, C. (1990)** 'Transplanted Networks', in V. Yans-McLaughlin (ed.) *Immigration Reconsidered: History, Sociology and Politics*. New York: Oxford University Press. 79-95.
- Tölölyan, K. (1991)** 'The nation state and its others: in lieu of a preface'. *Diaspora*, 1, (1), 3-7.
- Valtonen, K. (1996)** 'The Integration of Vietnamese and Middle East Refugees in Finland'. Paper presented at the conference New Migration in Europe: Social Constructions and Social Realities. ERCOMER, Utrecht, The Netherlands, 18-20 April 1996.
- Wahlbeck, Ö. (1992)** *Kvalitativ samhällsforskning om flyktningmottagande – exemplet Oravais kommun*. Vasa: Åbo Akademi.
- Wahlbeck, Ö. (1996)** 'The Kurdish Diaspora and Refugee Associations in Finland and England', in P. Muus (ed.) *Exclusion and Inclusion of Refugees in Contemporary Europe*. Utrecht: ERCOMER.
- Waters, M. (1995)** *Globalization*. London: Routledge.

Reino Kero: Suureen Länteen

– Hoppolukuinen, "suurelle yleisölle" tarkoitettu tietoteos Suomen siirtolaisuudesta Pohjois-Amerikkaan

– Kovakantinen, 2-väripainatus, runsas kuvitus, 307 sivua, edustava ulkoasu

Nyt edullisesti suoraan Siirtolaisuusinstituutista!

Hinta 150 mk + postikulut

Tilaukset: Siirtolaisuusinstituutti,
Piispankatu 3, 20500 Turku

Puh. 02–2317 536 – Fax 02–2333 460
E-mail: Piija.Huhtala@utu.fi

Los Pacos – ”Pikku-Suomi” Andalucian auringossa

Katri Suikki-Honkanen

Espanjan Aurinkorannikko on vastaanottanut Suomesta jo vuosikymmenten ajan sekä lomanviettäjiä että myös pitempiaikaisia asukkaita. Andalucian aurinko on houkutellut varsinkin Suomen talvea pakenevia eläkeläisiä. Suomalaisten kokonaismäärän alueella on arvioitu nousevan jopa viiteentoista tuhanteen. Yksi kaikkein suomalaisimmista asuinalueista rannikolla on epäilemättä Los Pacos.

Kylän historiaa

Fuengirolan kaupungin läheisyydessä sijaitsevan Los Pacosin kylän rakentaminen aloitettiin syksyllä 1968. Kaksi suomalaispariskuntaa, Varpu ja Teuvo Hakulinen sekä Pirkko ja Yrjö Laitinen, olivat päättäneet rakentaa uuden matkailukohteen suomalaisille. Jo alkuvuosina luotiin suhteet lomakylän ja Suomen Urheiluliiton välille. Pian Los Pacosiin saapui huippu-urheilijoita, jotka omalla maineellaan kohottivat myös harjoittelupaikkansa suosiota. Paitsi urheilusta innostuneille, kylää markkinoitiin myös toipilaille ja vanhuksille. Suuri osa kylän asunnoista myytiinkin jo 1970-luvulla eläkeläisille tai eläkeikää läheneville omistusasunnoiksi.

Katri Suikki-Honkanen on filosofian maisteri, joka työskentelee Siirtolaisuusinstituutissa. Oheinen artikkeli perustuu hänen Turun yliopiston kansatieteen laitokselle tekemäänsä pro gradu -tutkielmaan.

1970-luvun lopulla Laitiset erosivat toiminnasta Hakulisten jatkaessa kylään suuntautuneen turismin kehittämistä. Saman vuosikymmenen lopulla katkesivat suhteet Suomen Urheiluliittoon, ja vaikka urheilukylän maine säilyi pitkään, oli tämä vaihe kylän historiassa auttamattomasti ohi. Sen sijaan muiden matkailijoiden suosioista kylä sai nauttia vielä toisenkin vuosikymmenen. 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa taloudelliset huolet alkoivat kuitenkin uhata Hakulisten liiketoimintaa, ja ongelmat kulminoituivat vuonna 1994 kurssiin ja kylään suuntautuneiden turistimatkojen loppumiseen. Vuosikymmenen alun hiljaisen vaiheen jälkeen kylän elämä on jälleen vilkastunut. Nyt kylästä on muodostunut lähinnä suomalaisten eläkeläisten talvenviettopaikka. Kylän noin 300 asunnosta vain parissakymmenessä asuu muunmaalaisia kuin suomalaisia.

Tutkimuksen näkökulmia

Tarkoitukseni oli tutkia Los Pacosin kyläyhteisöä kahdesta eri näkökulmasta. Toisaalta halusin tarkastella yhteisön sisäisiä suhteita; erilaisten yksilöiden sopeutumista suomalaisten muodostamaan yhteisöön, ryhmän sosiaalista kontrollia, etnisen identiteetin muuttumista sekä sitä, miten kansallista identiteettiä ylläpidetään ja korostetaan. Toisaalta halusin tarkastella suomalaisyhteisön ulkoisia suhteita espanjalaisiin ja yhteisön jäsenten so-

peutumista espanjalaiseen yhteiskuntaan. Kiinteänä ja selvästi rajattavana suomalaisena saarekkeena kylä vaikutti ihanteelliselta tutkimuskohteelta, oikealta herkkupalalta kulttuurintutkijalle.

Tutkimuksen lähdeaineisto perustuu keväällä 1995 Aurinkorannikolla tekemiini 34 henkilön teemahaastatteluihin sekä osallistuvaan havainnointiin. Kolmen kuukauden kenttätyöjakson aikana havainnointiin tarjoutui mahdollisuus paitsi kylän asukkaana, myös suomalaisyhdystysten ja -seurakunnan tilaisuuksissa sekä vapaaehtoistyöntekijänä Los Pacosissa sijaitsevalla Helsingin diakonissalaitoksen ylläpitämällä toiminta-asemalla.

Kyläyhteisön sosiaalinen vuorovaikutus

Sosiologisessa urbaanissa tutkimuksessa on erotettu uuden asuinyhteisön sosiaalisessa elämässä neljä eri kehitysvaihetta. Ensimmäinen vaihe on tutustumisen ja aktivismin aikaa, toisessa vaiheessa korttelin sosiaalisen elämän muodot vakiintuvat, kolmannessa vaiheessa tapahtuu yhteisön sisäinen eriytyminen, ja neljättä voidaan kutsua sosiaalisen elämän laantumisen vaiheeksi. Selvimmin nämä kehitysvaiheet ilmenevät aktiivisuuden ajallisena vaihteluna.

Tulomuuton synnyttämä keskinäinen vie-raus purkautuu alkuvaiheessa aktiivisuutena, mikä kuitenkin myöhemmin laantuu. Alkuvaiheessa uusi asuinympäristö voidaan kokea vaikeaksi ja jopa uhkaavaksi. Naapuruussuhteita luodaan tietoisesti epävarmuuden poistamiseksi. Sosiaalisen elämän muotojen vakiintuessa epävarmuus vähenee. Vähitellen alkaa syntyä yhteenottoja, jotka horjuttavat koko yhdyskunnan perusteita ja johtavat sosiaalisen elämän enenevään hajoamiseen. Kaikki naapuruusverkot eivät silti lakkaa toimimasta, vaan osa asukkaista alkaa seurustella keskenään jopa entistä tiiviimmin. Nämä jäljelle jääneet verkot eivät kuitenkaan ensisijaisesti perustu naapuruuteen, vaan ammatilliseen, taloudelliseen tai harrastusperäiseen samanlaisuuteen. (Kortteinen 1982)

Tarkasteltaessa Los Pacosin sosiaalista elämää on siitä löydettävissä yhtäläisyyksiä edellä esitettyihin kehitysvaiheisiin. 1970-lukua jo silloin kylässä asuneet kuvasivat vahvan yhteisyyden idylliksi. Kyläläiset tunsivat toisensa, toimivat yhdessä, kaikenkaikkiaan muodostivat yhteisön, joka oli ”kuin yhtä perhettä”. Uuden ja vieraan ympäristön luoma turvattomuuden tunne ja asioinnin hankaluus loivat yhteisyyttä kauaksi kotimaastaan lähteneiden pioneerien joukossa. Sosiaalisen elämän muotojen vähitellen vakiintuessa alkoi sisäinen eriytyminen. Turvallisuuden tunnetta lisäsi Aurinkorannikon suomalaisyhteisön laajeneminen ja organisoituminen. Naapuruusavun tarve väheni samaan aikaan kun kylää kosketti myös koko suomalaista yhteiskuntaa muuttanut yhä enenevä elämänmuodon yksityistyminen. Alkuvaiheen toiminnallinen yhteisyys alkoi muuttua yhteisyydeksi, joka perustui homogeenisen eläkeläisyhteisön moraalisiin arvoihin ja normeihin. Kylän elämää onkin alkanut säädellä ns. keskiverron normisto, jonka mukaan yhteisön jäsenten on oltava ”tavallisia”, samanlaisia kuin kaikki muutkin (Kortteinen 1982). Tavallisuus ja kunnollisuus ovat tulleet kylän elämän muoteiksi, joihin asukkaat tiukan sosiaalisen kontrollin avulla pyritään sovittamaan. Sosiaalisen kontrollin kautta kyläyhteisö pyrkii sekä yhdenmukaistamaan jäsenensä että myös luomaan niitä vastakohtaisuuksia, joita se tarvitsee moraalisen yhteisyytensä ylläpitämiseen. Joidenkin jäsentensä leimaamisella ja ulossulkemisella se löytää vahvistuksen omalle identiteetilleen. Sosiaalista kontrollia ylläpidetään uteliaisuudella ja juoruilulla.

Lospacosilaiset olivat hyvin yksimielisiä siitä, että kylässä tosiaan harjoitettiin tiivistä sosiaalista kontrollia. Paitsi että tämä liittyy eläkeläisten runsaaseen vapaa-aikaan, se viittaa myös työn suureen merkitykseen suomalaisten itsemäärätelylle ja identiteetille. Työelämästä irtaantuminen tuo esiin yksilön tarpeen itsensä uudelleenmäärittelyyn muun kuin työn tarjoaman statuksen kautta. Toisten

ihmisten tarkkailu ja vertailu saattaa auttaa löytämään tässä tarvittavia vastakohtaisuuksia ja samankaltaisuuksia. Lisäksi juoruilun merkitys korostuu tilanteissa, joissa muut aggression kanavat on suljettu (Spacks 1986). Los Pacosin kohdalla tiivis asutus sulkee aggressio-kanavia, sillä naapurussuhteita on vaalittava, jotta asuminen ei kävisi mahdottomaksi. Aggressiot toisia yhteisön jäseniä kohtaan on joko haudattava tai ilmaistava välillisesti.

Moraaliyhteisyyden kohteet voivat vastata sosiaaliseen kontrolliin kolmella toiminnallisella tavalla. Yksi tavoista on tietoinen eristäytyminen ja suojautuminen uteliaisuutta vastaan. Toisena mahdollisuutena on olla välittämättä kontrollista, aivan kuin se ei vaikuttaisi suhteisiin mitenkään. Kolmantena vastauksena voidaan pitää poikkeavaa eli normeja rikkovaa käyttäytymistä. Saadessaan tukea osalta yhteisön jäsenistä tällainen käyttäytymismuoto voi synnyttää poikkeavan osakulttuurin. Sen sijaan jäädessään yksittäisen jäsenen käyttäytymismalliksi se voi johtaa tämän leimaamiseen ja syrjimiseen. Mikäli sosiaalisen kontrollin aiheuttamat paineet tällöin käyvät ylivoimaisiksi, nousee yleensä esiin pyrkimys muuttaa pois yhteisöstä. (Vrt. Kortteinen 1982, 91–92; Lehtonen 1990, 240–141; Kärräinen 1985, 31–33.)

Los Pacosissa monet näkivät sosiaalisen kontrollin kaksijakoisena, toisaalta turvallisuutta lisäävänä, mutta toisaalta ahdistusta ja epäsuopua aiheuttavana. Valtaosa oli valinnut elämäntavakseen olla välittämättä juoruilusta ja tarkkailusta. Tärkeänä pidettiin oppia elämään kuin kontrollia ei olisi, ja varsinkin siitä häiriintymisen piti oppia kätkemään. Monet katsoivat tämän sopivan heille, koska he joka tapauksessa viettäisivät ”tavallista” elämää. Sopeutuminen saattaa kuitenkin merkitä elämän rajoittumista, kun yksilöllinen elämäntapa häiritsee yhteisön sopusointua ja toisaalta aiheuttaa yksilöllistä ahdistusta. Ongelmia syntyy myös, jos yksilö joutuu juorujen kohteeksi, vaikka pyrkii sitä välttämään ja elämään yleisen mallin mukaan. Kyläläisillä esiintyikin yleisesti pyrkimystä ainakin

jonkinasteiseen eristäytymiseen yksityiselämän suojaamiseksi. Lisäksi muutamat olivat aikeissa muuttaa pois kylästä kansainvälisemmille alueille.

Kylän aiempaa toiminnallista yhteisyyttä pyrkivät nyt korvaamaan ulkopuolelta johdetut voimat: suomalainen luterilainen seurakunta, Turistikirkko, Helsingin diakonissalaitos ja suomalaiset yhdistykset toiminnoillaan. Juuri näiden ulkopuolisuudessa on kuitenkin niiden heikkous. Vaikka ne tuovat merkittävää apua ja ajankulua, ne eivät kuitenkaan saavuta sitä yhteisyyden ydintä, joka alunperin oli lähtöisin kyläläisistä itsestään.

Yksinäisyys yksilön ongelmana

Juoruilu merkitsee kylän moraalisten periaatteiden eriytymistä julkisiin ja yksityisiin. Julkinen moraalit edellyttää keskinäistä ystävällisyyttä ja yksityisyyden kunnioittamista. Pienempien ryhmien moraalisaännökset sen sijaan sallivat ilkeämielisetkin puheet toisten henkilökohtaisista asioista. Pienissä ystäväpiireissä julkisten moraalisaännösten rikkominen on mahdollista julkista yhteisyyttä läheisemmän ystävyuden nimissä. (Kortteinen 1982) Suhteiden merkitys on siten ristiriitainen. Toisaalta halu sosiaaliseen kanssakäymiseen luo yhteyden tarpeen muihin kyläläisiin, samalla kun näillä suhteilla haetaan turvallisuuden ja lähellä olevan avun tunnetta. Toisaalta yksityisyyden osittainenkin säilyttäminen vaatii ainakin jossain määrin eristäytymistä sekä varovaisuutta käyttäytymisessä ja puheissa. Sosiaalista tukea onkin haettava nimenomaan pieneltä piiriltä.

Yksinäisyyden kokeminen Los Pacosissa jakaantui tarkasti sen mukaan, asuiko kyläläisen puoliso myös Espanjassa. Avio- tai avoliitossa asuvista kukaan ei kertonut tuntevansa itseään yksinäiseksi, sen sijaan kaikki leskeksi jääneet tai erossa asuvat tunsivat yksinäisyyttä ainakin ajoittain. Yhteistä lähes kaikille oli Suomessa olevien lapsien ja lastenlapsien sekä monille myös läheisten ystävien ikävä.

Useimmat tosin katsoivat Los Pacosissa olevan enemmän kanssakäymistä sekä tutustumisen toisiin suomalaisiin olevan helpompaa kuin Suomessa, mutta vain muutamilla oli todella läheisiä ystäviä Espanjassa. Kyläläisten näyttää siis olevan helppoa luoda pinnallisia suhteita, jotka pohjautuvat "me suomalaiset" -ajatteluun. Läheistä ystävää ei kuitenkaan helpolla löydetä parisuhteen ulkopuolelta. Juoruilu tai sen pelko estävät läheisten ystävyyssuhteiden syntymistä. Tätä korostaa kylän väestön suhteellisen suuresta vaihtuvuudesta johtuva suhteiden tilapäisyys. Toisaalta varsinkin kauan kylässä asuneiden vanhat ystävät ovat usein joko kuolleet tai muutaneet pois.

Yksilön sopeutumisessa Los Pacosin kyläyhteisöön ei siis välttämättä ole kyse siitä, noudattaako hän normeja vai ei, vaan siitä miten hän vastaa käytöksensä synnyttämiin kontrollointipyrkimyksiin. Kylässä voi elää haluamallaan tavalla, mutta silloin on joko suojauduttava kontrollilta tai oltava välittämättä siitä. Tässä monet ovat onnistuneetkin, ja katsovat viettävänsä onnellista elämää. Sosiaalisen kontrollin tiedostaminen johtaa kuitenkin usein sen pelkoon, mikä taas vaikeuttaa läheisten ystävyyssuhteiden luomista. Koska yksilö voi purkaa julkisen moraalisyhteyssuhteen tuottamaa ahdistusta lähinnä yksityisissä, läheistä sosiaalista tukea antavissa suhteissaan, syntyy ongelmia, jos yksilö ei tällaista läheistä tukiverkostoa halutessaan löydä.

Alkoholismi yhteisön ongelmana

Mitä integroituneempi yhteisö on, sitä paremmin se tuottaa sosiaalista tukea. Samalla pitkälle integroituneen yhteisön tuottama sosiaalinen kontrolli puolestaan torjuu normien vastaista käyttäytymistä. (Kääriäinen 1985) Tästä näkökulmasta katsoen Los Pacosin pitäisi tiiviinä pieniyhteisönä voimakkaasti ehkäistä ongelmallista poikkeavaa käytöstä. Tähän viittaakin se, että kyläläiset korostivat mm. runsaan alkoholinkäytön ja siitä aiheutuneiden

häiriöiden liittyneen pääosin lyhytaikaisiin ja satunnaisiin kävijöihin. Nämä ovat yhteisön tarjoaman sekä sosiaalisen kontrollin että tuen ulkopuolella. Vakituisiin asukkaisiin kuuluneiden alkoholistien todettiin huomattavasti vähentyneen vuosien varrella. Monissa "katoamistapauksissa" voidaan nähdä sosiaalisten paineiden joko karkottava tai parantava voima.

Lospacosilaiset pitivät tyypillisenä, että Espanjaan muuttavien uusien tulokkaiden alkoholin käyttö on ensin runsaampaa ja vähenee sitten vähitellen. Tällaiseen alkuinnostuksesta johtuvaan juomiseen, samoin kuin lyhyillä lomilla käyviin juomiseen suhtauduttiin yleisesti ottaen ymmärtävästi. Sen sijaan vakinaisten asukkaiden alkoholiongelmiin suhtautuminen vaikutti usein suhteettoman paheksuvalta ja leimaavalta. Tietenkin paheksunta tiiviissä kyläyhteisössä on ymmärrettävää silloin, kun alkoholisoitunut ihminen aiheuttaa jatkuvaa häiriötä tai vakavia ongelmia ympäristölleen. Kuitenkin tarkasteltaessa lospacosilaisten asenteita nimenomaan alkoholiongelmaisista kohtaan voidaan kylän yhteisyyden sisältönä nähdä elämäntavan "kunnollisuus". Yhteisten normien ylläpitäminen vaatii vastakohtia. Määritelläkseen millaista on hyvä elämä ihmiset tarvitsevat esimerkkejä siitä, mitä hyvä elämä ei ole. Poikkeavasti alkoholia käyttävät tuottavat hyvän ja kunniallisen elämän peilikuvan, jota moraalisyhteisyys säilykseen tarvitsee. (Sulkunen ym. 1985)

Kylä kansainvälisenä vuorovaikutuskenttänä

Juuri kukaan kyläläisistä ei halunnut asua nimenomaan Espanjassa. Maahan oli tultu lähinnä terveydellisistä syistä ja Los Pacosiin sen suomalaisuuden vuoksi. Valtaosa kyläläisistä ei huonon kielitaidon vuoksi pystynyt kommunikimaan muiden kuin toisten suomalaisten kanssa. Tätä taustaa vasten on ymmärrettävää, ettei yhteyksiä espanjalaisiin juuri luotu tai haluttu. Kylän toivottiin edelleenkin pysyvän suomalaisena.

Kylän kansainvälistyminen nähtiinkin yleisimpänä tulevaisuuden uhkakuvana jo nyt, kun alle kymmenen prosenttia asuntokannasta on muiden kuin suomalaisten hallussa. Suomalaisten ”reviirille” tunkeutuessaan muunmaalaiset kylään muuttajat uhkaavat yhteisyyttä ja kyseenalaistavat niiden sääntöjen toimivuuden, joilla sosiaalista elämää kontrolloidaan. Nämä suomalaisten yhteisyydestä korostetusti ulkopuolelle jäävät antavatkin parhaimman mahdollisuuden identiteetin määrittämiseen. Yksilöinä suomalaiset toimivat sovinnisesti muunmaalaisia kohtaan, koska he etmistä identiteettiään vahvistaessaan pyrkivät löytämään perustaa toimintakenttäänsä hallittavuudelle. Kansallisen identiteetin korostaminen on siten johtanut yhteisölliseen eristäytymiseen, joka edelleen ruokkii yksilöiden sovinnismia.

Lospacosilaiset perustelivat diskriminointiin perustuvia ajatus- ja toimintatapojaan osittain sillä, että tällä tavoin turvataan kielitaidottomien elämä vieraassa maassa. Kuitenkin nämä toimintamallit kääntyvät kyläläisiä itseään vastaan. Samalla kun he avoimesti osoittavat haluavansa kylän pysyvän suomalaisena, he pitävät poissa myös suuren osan suomalaisia: kansainvälisyyttä etsiviä ja sellaisia, jotka eivät kaikilta osin täytä homogeenisen eläkeläisyhteisön normeja, kuten lapsiperheitä, nuoria, aktiivisia kielten opiskelijoita jne. Huolestuttavaa kylän kannalta onkin, että juuri kaikkein kielitaitoisimmat ja espanjalaisen kulttuurin parhaiten tuntevat yksilöt yleisimmin osoittivat aikeita poismuuttoon, sillä juuri heillä olisi parhaimmat edellytykset toimia välittäjinä näiden kahden kulttuurin välillä. Eriytyisen tärkeäksi heidän panoksensa tulisi kylän kansainvälistymisen jatkuessa. Samaan aikaan heidän viihtyvyytensä kylässä kansainvälisemmän ilmapiirin myötä kasvaisi.

Suomalaisena Espanjassa

Aiemmissä tutkimuksissa Aurinkorannikon suomalaisasutus on sijoitettu turismin ja siir-

tolaisuuden välille; sen on nähty olevan siirtolaisuutta turistisessa miljöössä. Los Pacosin asukkaat eivät mielestäni kuitenkaan sijoitu tähän välimaastoon. Juuri mikään ei yhdistä heitä turismiin, ja sen lisäksi he kurkottavat jonnekin vielä siirtolaisuudenkin ohi. Turismi on luonut lähtökohdan Los Pacosin synnylle, mutta valtaosan nykyisistä kyläläisistä liittyy turisteihin vain se matkailupalvelustrukturi, jota he välineellisesti käyttävät matkustamiseen. He eivät etsi uusia elämyksiä siinä mielessä kuin ”tavalliset” turistit, eivätkä itseasiassa edes turistista miljöötä, vaan ilmastoltaan suotuisampaa korviketta Suomelle.

Moderni turisti ei kokonaan hylkää matkustaessaan ympäristöä, johon hän on tottunut, vaan pikemminkin siirtyy ulkomaille oman kulttuurinsa ”ympäristökuplaan”. Hän näkee vierailumaansa ihmiset ja kulttuurin tämän suojelevan kuplan seinien läpi, ja kuplan sisällä hän toimii suurelta osin samalla tavoin kuin kotimaassaan. (McIntosh & Goeldner 1986) Mutta lospacosilaisille tällainen turistinen ympäristökuplakin näyttää olevan liian vieras. Sen sijaan he haluaisivat asua suomalaisessa kuplassa, jossa on hyvä ilmasto. Espanja on ympäristö, joka tulee tämän korvike-Suomen ympärille, oli se sitten mieluisa lisä tai ei. Kun lospacosilainen lähtee kylästään, hän vasta saapuu siihen turistiseen ympäristökuplaan, josta turisti normaalisti matkansa aloittaa. Tämän ulomman turistisen kuplan ulkopuolelle useimmat lospacosilaisista eivät ole astuneet.

Perinteiseen siirtolaisuuden määritelmään lospacosilaiset eivät asetu, vaikka heidän muuttomotiivinaan onkin paremman elämälaadun saavuttaminen kuten useimmilla perinteisen siirtolaisuuden edustajillakin. Siirtolaisilla on usein tarkoituksenaan uuden elämän luominen toisessa maassa, kun sen sijaan lospacosilaisten elämää leimaa vahvasti väliaikaisuus, joka liittyy sekä vuosittaisiin muuttoihin että aikomukseen viettää ns. neljäs ikä kotimaassa. Siirtolaisen on yleensä pakko osallistua siihen yhteiskuntamuotoon, johon

hän muuttaa, mutta lospacosilaiset päinvastoin pyrkivät erottautumaan espanjalaisesta yhteiskunnasta mahdollisimman pitkälle. Tämän mahdollistaa varsinkin suomalaisten palvelujen lisääntyminen, sekä kielitaitoisten välittäjien käyttö. Juuri tässä mielessä lospacosi-

laiset "ohittavat" siirtolaisuuden ja ehkä jopa niinsanotun kausisiirtolaisuudenkin. Lospacosilaisten molemmissa asuinpaikoissa vallitsee suomalaisuus: suomalaiset toimintamallit ja suomalainen arvomaailma.

Lähdekirjallisuus:

Kortteinen, Matti 1982: Lähiö. Tutkimuselämäntapojen muutoksesta. Helsinki: Otava.

Kääriäinen, Juha 1985: Sosiaalisten ongelmien alueellisesta esiintymisestä Helsingissä - tutkimusprojekti. Esitutkimus. Helsingin kaupungin tilastokeskuksen tutkimuksia ja selvityksiä 4. Helsinki: Helsingin kaupunki.

Lehtonen, Heikki 1990: Yhteisö. Tampere: Vastapaino.

McIntosh, Robert W. & Goeldner, Charles R. 1986: Tourism. Principles, Practises, Philosophies. 5. painos. New York: Wiley.

Spacks, Patricia Meyer 1986: Gossip. Chicago: The University of Chicago Press.

Sulkunen, Pekka & Alasuutari, Pertti & Nätkin, Ritva & Kinnunen, Merja 1985: Lähiöravintola. Helsinki: Otava.

Tervetuloa Siirtolaisuusinstituutin [www-sivuille:](http://www.utu.fi/erill/instmigr/)

<http://www.utu.fi/erill/instmigr/>

Siirtolaisuusinstituutti

Migrationsinstitutet The Institute of Migration

- [Yleisesittely](#)
- [Yhteystiedot - Henkilökunta](#)
- [Tutkimustoiminta](#)
- [Siirtolaisrekisteri](#)
- [Tutkijaverkosto \(MEV\)](#)
- [Arkisto](#)
- [Kirjasto](#)
- [Julkaisut](#)
- [Siirtolaistilastoja](#)
- [Artikkeleita](#)
- [Ajankohtaista](#)
- [Hyödyllisiä linkkejä](#)

 [På svenska](#)   [In English](#)

Kävijöitä 1.10.1996 jälkeen * 747 * Visitors since Oct 1, 1996

Development and Migration Movements in Africa

Degni Filio

At present, the populations of Africa and the Caribbean developing countries are mobile, and the typology of their movements is rather complex. Migration movements of the present time are not anymore based on colonial ties, but rather to the destination offering greater opportunity.

The developing countries populations' migration into developed, industrialized countries are due to the inequality of development and incomes, causing poverty, and also to the existence of high population pressure.

Migration Movement in Africa

Origins of migratory movements

Historically, population movements in Africa date back several centuries (Hance 1970), and evidently predate colonial rule, but the model, volume intensity and direction of migration have been substantially altered by colonial administrations. Moreover by accelerating some pre-existing migration patterns, colonial rule exerted a notable impact on the motivations for migration (see Gugler 1969). The effects of colonization on migration were left in the economic, social and political structures of African society. In order to understand fully the current migration - development interrelation in Africa, this discussion will be confined largely to economic factors. It is also essential to stress that African regions were not homogenous in their colonial experience in terms of the impact of colonial rule on migration, particularly the phenomenon of la-

bour migration. Almost throughout Africa, the increased needs for a large (mobile) labour force to work in the plantations, mines and administrations had been satisfied with slave labour. One explanation of such colonial labour policy (Gugler 1969, 1135) was that the economic strategy during colonial rule was geared highly towards the development of the urban sector. The resulting uneven and unequal growth of the economy led to the migration and distinct social and economic differentiation between the rural and urban sectors, the prevail even today.

After independence, various national governments started building upon the foundations of the development strategy initially laid by the colonialists (Adepoju 1977). Colonial periods, investments in industry, commerce administration, social amenities, primary educational institutions etc., were concentrated in the major towns to the neglect of the rural areas. This colonial legacy of development strategy is still present in many African nations governments' development policies. Thus, increasingly the economies of these countries are marked by the uneasy co-existence between the rural, agricultural low productivity and the urban, industrial sectors (Gwasa 1976). The export-oriented development path, and the concentration of massive investments in a few cities, are the major causes of regional and human inequality which in turn paved the way for migration. In such a situation, the choice facing the African migrants with respect to the decision to mi-

grate and where to go, is therefore largely predetermined by the overall development strategy, in the sense that the location of productive activities virtually determines the intensity, pattern and direction of migration.

With respect to this motivation, it seems that economic factors are primary in the sense that people migrate mainly to improve their economic well-being. This also suggests that migration is a response to economic incentives arising largely from disequilibria in the labour market between urban and rural sectors (Knight 1972). The migration decision-making process in Africa is largely based on economic motives. The problems of urban unemployment in Africa also have impact (Gugler 1969). However, a substantial proportion of migrants (rural-urban areas) are illiterates and therefore, they are self-employed. In the case of wage expectations, their experience and knowledge about working conditions are reflected in their salaries. They often go for low-paid jobs, where even the wage is not the minimal (Adepoju).

Patterns of migratory flows

Internal migration

The fact that migration is rational economic behaviour and that people move to maximize economic incentives suggest that the greater the differences in economic opportunities between sectors and regions of a country, the greater the flow of migrants from poorer to richer areas. In Africa, associated with the economic motives is the desire to improve educational status, training and level of skill, and this constituted flows from Africa to Europe.

The role of social and psychological factors - desire for change of place, escape from boredom and cultural isolation of the rural environment and joining relatives and friends who had early migrated to towns or overseas, and for the so-called attractions of the social facilities, are preceded by economic motives (Beijer 1961).

Intra-continental migration has been a much more common phenomenon, following the acquisition of territories by Europeans governments and the introduction of a market economy requiring wage labour (Todaro 1989). This intra-continental movement has tended to be primarily of male workers moving temporarily out of tribal areas for employment, with periodic return movements to tribal homes. During the last thirty years, there has been evidence of more extensive family emigration, this has been particularly common in West Africa.

The magnitude of internal migrants (men and women) are dissatisfied with poor living standards in rural areas and have expected of better standards of living in the urban areas. This also is a major factor in the outflow of rural population to towns in many Third World Countries. In the Ivory Coast, in 1968, for example, about 8 per cent of illiterate males and 11 per cent of illiterate females age 15-29 years migrated from rural areas into the urban areas (towns) (Gregory 1971). Almost thirty years after, the statistics have increased enormously. The urban population growth, unemployment and poverty are due to this exodus. Rapid urbanization, and particularly the growth of cities, associated with problems of urban slums, degradation of environment, inadequate health services and poverty, have emerged as major socio-economic issues in the urban areas. No longer is migration viewed by economists as a beneficial process necessary to solve problems of growing urban labour demand. On the contrary, migration today is seen as the major factor contributing to serious urban unemployment problems. This ubiquitous phenomenon (migration) is caused by economic and structural imbalances between urban and rural areas (Todaro 1989).

The internal migration in Africa as well as in other developing countries, increased the growth rate of urban job seekers and also urban population growth, while depleting the rural countryside of valuable human capital.

We must recognize that, in terms of job opportunities, migration is a symptom of socio-economic indispositions of the society of where the immigrants came from. By this, I want to emphasize that central to the migration phenomenon is economic and social policy that affects rural and urban real incomes (as the case of Africa today, and of Europe some decades ago), and continues to influence, directly or indirectly, the migration process.

The internal migration has dual consequences. Firstly, the depleting of the rural countryside of its human capital, and secondly, the urban population growth with exacerbation of unemployment and the slopping socio-economic conditions.

We need to understand finally that the inequality in development (socio-economic) internally and (economic) externally has massively provoked immigration of all patterns and of both genders (Oyowe 1992).

In many African countries, the outflow of the illiterate people into the cities has dislodged the educated, and some non-educated ones who can afford to migrate to overseas. Many of them constitute the flow of international migrants under different status.

International migration

Since the abolition of the slave trade in the nineteenth century, few Africans have left the continent for permanent residence abroad (Hailey 1957). Migrations across international boundaries, labour migration, voluntary or forced migration caused by famine, conquest or other disasters are known to be as old as history. The forces which impel people to migrate across international boundaries are often similar to those that bring about internal movements.

The migratory phenomenon has become a traditional type of nomadic movement and it is increasingly the consequence of two factors: the inequality in development encouraged by accelerating rate of population growth in Af-

rica, and the attraction of relative economy stability in Europe.

The global pattern of the international migration of Africans during this century is to say, one of very voluntary movements, to be numbered in millions of persons, across political boundaries which may bear little relation to cultural zones (International Labour Office, "Inter-territorial migration" 1957, p. 292).

Analyses and factors which have affected migration movements (immigration of European settlers to the new world and other part of the globe and Africans migrants to Europe and also to other part of the world) have been generally concerned with the relation between the volume of migration, and economic, social, political and other conditions prevailing in the areas of immigration and emigration (Hofmeijer 1966).

Initially, emigration from Africa, primarily to France and Britain, consisted predominantly of unskilled, manual labourers who occupied jobs which were unpleasant and had low status and were, as a result, shunned by the nationals.

Immigration of that epoch was synonymous of development, and it was a contributor of these countries economic miracle. During this last decade, the developed countries (EU) decided to stop the flow of foreign workers (Chesnais 1992). In many European Union members States, the migratory flow is of prime concern to public opinion, used by some politicians as their major political program. In France for example, the flow of African migrants during the last 15 years has brought the French governments to revise their immigration policy.

The important role that the colonization has played in determining the volume and direction of Africans migrants to France and Great-Britain cannot be denied (see Int. Mig 1956). Cultural, linguistic, political and social institutions and way of life, is seen as attachment to France and Great-Britain. Such considerations account in large part for the fact that much of emigration

from Britain are from the British colonies (British Commonwealth), and from France are the French colonies (Francophone Africa). Such affiliations have determined the choice of the emigrants.

In general, the factors determining (Africans) international migration have been mostly in terms of PUSH and PULL explanations, with movements tending to flow from countries with low levels of living to those with high levels. In the vein of this analysis, the argument about the cost of the brain drain is Africans governments' concern. With poor socio-economic policies, they have lost their best skilled people. This is indeed the outcome of poor development policies, lack of democracy and distributive justice, not giving the opportunities to the young people for their basic rights, starting with education or training.

The brain drain in developed countries are mostly of the 70s flow of Africans emigrants consisting of students and highly skilled persons escaping from political oppressions (Seers 1968). This pattern changed in the late 80s and early 90s with the flow of Africans to Europe consisting since then, primarily of unskilled and illiterates mostly young men age 20–35 years. For these young unemployed men, going elsewhere is the only option, whatever that elsewhere is in Europe, so long as the conditions of living are better than their point of departure.

The multiple aspects of international migration are not viewed solely in economic terms, but also in the light of problems associated with the integration of migrants into the social fabric of the receiving country. In some European countries (France, Germany, Spain, Belgium, Great Britain) where there is a large population of African immigrants, customs, language, religion and political ideas have been brought along. Problems of adjustment have arisen in their new environment. The social problems arising from international migration of Africans as well as citizens of other developing countries can be considerable. The frustrations which they experience cause some to reject the new society and engage in anti-social behaviour.

In many cases, cultural values carried over from the native country tend to sustain strongly the immigrants themselves. Manifestations of conflict resulting in cultural disintegration appear naturally with great intensity.

References

- Adepoju, A.** "Migration and Development in Tropical Africa". *African Affairs, The Quarterly Journal of the Royal Africa Society*, Vol. 76, No 303, April (1977), p. 215.
- Beijer (ed.).** "Characteristics of Overseas Migrants", pp. 3-309. University of London Press, Great Britain 1961.
- Chesnais, J. C.** "Immigration as a Factor of Development", *The Courier*, No 129 Sept.-Oct. (1991), pp. 68-69
- Gugler, J.** "On the Theory of Rural-Urban Migration: The Case of Sub-Saharan Africa." In J. A. Jackson (ed.) *Migration, Sociological Studies*, 2 (1969), p. 1135, London.
- Gwasa, G. C. K.** "Training for Rural Development in Africa: A Tanzanian experiment". Paper presented at the International Workshop in Rural Development in Africa. Ibadan 1976.
- Gregory, J.** "Migration in Cote D'Ivoire". *African Urban Note*, Vol. 6, No. 1, Spring (1971), p. 69.
- Hance, W. A.** "Population, Migration and Urbanization in Africa." Columbia University. New York 1970.
- Hailey.** "An African Survey". Ed. by Alan C. C. Best and Harm J. de Blij, pp. 1270-1271. John Wiley and Sons, Inc. USA 1976.
- Hofmeijer.** "On Anticipating Future". *Journal of Political Economy and Social Studies*, 1966, p. 2. University of Ife, Nigeria.
- International Labour Office.** "Inter-Territorial Migration". A Research Programme on Migration and Employment: Project request for UNFPA, 1976-77, p. 292. Geneva 1975.
- Knight, J. B.** "Rural-Urban Income Comparisons and Migration in Ghana". *Bulletin of the Oxford Institute of Economics and Statistics*, Vol. 34, No 2 (1972), p. 218.
- Oyowe, A.** "Africa's Population, Development and Immigration into Europe". *Courier* No 134 (1992), pp. 72-73.
- Todaro, P. Michael.** "Economic Development in the 3rd World". 4th ed., Longman, UK 1989.
- Seers, D.** "The Brain Drain from Poor Countries". Paper presented to the Center of African Studies. University of Edinburgh 1968, p. 138.

Migration in the Caribbean area

Kathleen Valtonen

Most peoples of the Caribbean originated centuries and generations ago in countries of Africa, Asia and Europe. Migration is part of history and also of present day reality. Seasonal labour circulation among the islands was common as well as more permanent type migration into other Caribbean territories that offered greater opportunity.

In the late 19th century, a degree of economic integration took place in the region partly because of considerable American investments which were concentrated in the sugar and banana industries, and in related infrastructure such as ports, transportation, etc. The uneven distribution of those investments led to uneven economic development in the region – a major factor underlying the strong propensity to move in search of a livelihood. Labour migration is a deeply institutionalized strategy for economic subsistence and advancement in the Caribbean (Guengant 1992).

However, the economic push-pull explanation for intra-regional movement cannot, on its own, account for the persistence of intra-regional movement that continues despite economic problems in many receiving societies, e.g. high unemployment and a growing external debt. It is evident that, rather than being pushed and pulled passively by economic forces, individuals are actively pursuing and creating new opportunities for social mobility through migration (Duany 1992).

Caribbean territories with population pressure and a limited supply of 'free' land (e.g. Barbados), as well as those experiencing economic underdevelopment or stagnation (e.g. Grenada, St. Vincent, St. Kitts-Nevis, Anguilla etc.) became major population donors within the region (Basch 1982,12). At times emigration has even been actively promoted through public policy. Barbados justified its practice on the grounds of high unemployment and population pressure even after immigration restrictions had been put into place in 1962 by Britain (Marshall 1979, 45).

Regional migration

Trinidad, on the other hand, has traditionally attracted migrants from neighbouring West Indian territories. Besides being one of the larger islands with a population deficiency, the development of the plantations and a corresponding need for labour, occurred later than in other territories. Even when the demand for labour subsequently decreased with the decline of the sugar industry in the 20th century, Trinidad continued to be a destination for migrants from neighbouring territories that were experiencing conditions of economic stagnation.

A major migration catalyst in the Caribbean was the failure of many governments to reorganize their economies in the context of a crisis in the agricultural sector. Although the

market for sugar declined, jobs and viable income were not generated through diversification and industrialization. As Trinidad developed its mineral economy in the first half of the twentieth century, the country was an attractive migration destination for persons from other Caribbean territories. The opening of the U.S. military bases during World War II created construction and service jobs with the result that migration from the smaller islands rose once again. It was not until the late sixties that Trinidad became a migrant-generating country (Simmons and Guengant 1992a).

In the Caribbean, the largest recent movements of people have taken place between contiguous territories such as Haiti and the Dominican Republic, the Dominican Republic and Puerto Rico, and Guyana and Suriname (see Duany 1994: 102). Within the region, the number of Grenadians, Vincentians and Barbadians who have moved over time into Trinidad, is also significant. In the meantime, measures to stem intra-regional migratory flow have not had priority in the Caribbean. Nor have consistent or effective measures been put into place to control overstaying or clandestine entry. Nationalism in the Caribbean is embedded in the wider Caribbean regional identity—a configuration which is, at base, the salient factor that underpins intra-regional migration as a livelihood strategy. The ability to resettle in neighbouring territories has at times, provided an intra-regional solution for nationals of politically repressive regimes, one example being the previous regime of Guyana.

As there is common language and cultural affinity in the region, migration flows have not presented a dramatic need for resettlement or integration services. Caribbean receiving societies make few domestic structural provisions for the integration of immigrants. Immigrants have generally been accommodated within the existing social service infrastructure. The strain is felt particularly in health,

social service and education sectors, because the level of increased demand was not taken into account in planning stages. Immigrant relocation is not perceived as a matter requiring qualitative changes in the services. State officials see it rather as a question of service capacity. Nonetheless, within the context of chain migration, informal networks are an indispensable supplement to public sector services.

External migration

In the last forty years, intra-Caribbean migration was estimated to be about half a million, representing 10 per cent of all Caribbean migration over the same period (Simmons and Guengant 1992b). During this time, approximately one million migrants left the Caribbean for Europe and 3.5 million 'documented' Caribbean migrants have settled in North America (including Puerto Rican emigration to the United States. The large outflows to Britain and subsequently since the late 60s, to the United States and Canada, can be seen as part of the economic transformation of the Caribbean economies in a changing international environment, reflecting the increasing integration of the Caribbean labour markets into those of the metropolises (Guengant 1992). It is estimated that population growth in the Caribbean would have been about 80 per cent greater than it actually was, had large-scale emigration not taken place (Simmons and Guengant 1987).

International migration has been at times conceptualized as a societal 'safety valve'. In the case of Trinidad, a capital-intensive mineral economy developed along with the corollary phenomenon of 'jobless' growth. The subsequent fall in oil prices, economic downturn, as well as the application of IMF structural adjustment policies have brought about radical change in peoples' lives. Reduction in spending on social and welfare services, growing unemployment and worsening con-

ditions of life for families increase the propensity for migration of both unskilled and professional persons.

Of late, it can be seen that emigration has two faces – safety valve in times of socio-economic strain but, in the long term, loss of the countrys sorely needed human capital. An example of the latter is the emigration of trained nursing personnel from Trinidad to North American countries.

Conclusion

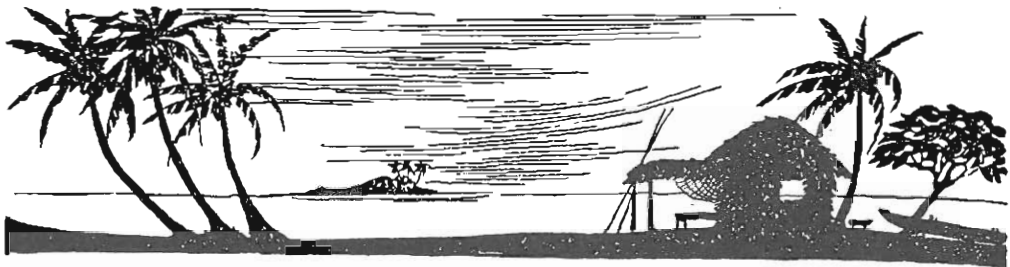
Migration constitutes one of the most perplexing dilemmas of development process - the phenomenon of massive and historically unprecedented movements of people from the rural countryside to the burgeoning cities and to overseas destinations.

In terms of social development in both Africa and the Caribbean, internal migration can be seen as a historical process, predating or associated with colonial rule, in which labour moved away from the rural areas to provide needed manpower for urban industrial growth. Rural-urban migration was viewed favorably in the economic development literature. In these regions, the surplus labor in the urban areas, gradually migrated overseas. For African, the nearest territories of attraction were Western Europe. Caribbean people initially moved to Europe, but have of late migrated to North American countries. Chain migration also facilitates rural migration overseas in the Caribbean case.

Migratory movements in these regions are seen as (1) colonial legacy and (2) attributed chiefly to the lack of development. The internal, intra-continental, and external migration are generated in large part by economic motives.

References

- Basch, Linda, 1982**, *Population Movements within the English-speaking Caribbean: An Overview*. United Nations Institute for Training and Research.
- Duany, Jorge, 1994**, "Beyond the Safety Valve: Recent Trends in Caribbean Migration", *Social and Economic Studies* 43:1. University of the West Indies. Pp. 95-122.
- Guengant, Jean-Pierre, 1992**, "Emerging Trade Blocs and Caribbean Emigration". Paper delivered at Conference on Migration, Human Rights and Economic Integration: Focus on Canada, the United States and Mexico, Central America and the Caribbean, York University, Toronto, November 19-22, 1992.
- Marshall, Dawn, 1979**, "The International Politics of Caribbean Migration". In *The Restless Caribbean: Changing Patterns of International Relations*. Ed. Richard Millet. New York: Praeger. Pp. 42-50.
- Simmons, Alan B. and Guengant, Jean-Pierre, 1992a**, "The Caribbean Exodus and the World System". In *International Migration Systems: A Global Approach*. Eds. Mary Kriz et al. Oxford University Press.
- 1992b**, "Recent Migration within the Caribbean Region: Migrants' Origins, Destinations and Economic Roles", in *The Peopling of the Americas, Proceedings, Veracruz, 1992*, Vol. 2, pp 419-41; International Union for the Scientific Study of Population.
- 1987**, "Population Flight: The Origins of the Caribbean Diaspora 1950-1980". Paper presented to the Workshop on Caribbean Migration and the Black Diaspora, Institute of Commonwealth Studies, University of London, June 17-19, 1987.

Kveenit – siirtolaisia vai etninen kategoria

Lassi Saressalo

Jouduin kirjoittamaan tuon otsikon itselleni Järsykkeeksi saatua Siirtolaisuus/Migration-lehdestä pyynnön kuvata pohjoisnorjalaisista suomalaisperäistä vähemmistöä, jota kutsutaan kveeneiksi. Julkaisin väitöskirjana tutkimuksen kveeneistä kesäkuussa 1996 ja sen yhteydessä jouduin useamman kuin kerran hahmottamaan suhteeni siirtolais- ja vähemmistökysymykseen niin kveenejä koskien kuin laajemminkin.

Kveenit ovat Pohjois-Norjassa asuva väestönosa, joka ei ole saamelaista kulttuuriyhteisöä, mutta jota ei myöskään pidetä ”oikeina norjalaisina”. He ovat siis erilaisia. Olen selvittänyt tutkimuksessani, mihin tuo erilaisuus perustuu ja miten sitä käytetään.

Maahanmuutto

Keskeisin kveeniiden sisäinen ja myös ulkoinen identiteettisymboli on omien juurten johtaminen Ruijaan aikoinaan muuttaneisiin ”esiäijiin ja -ämmiin”. Suomalaiselta kulttuurialueelta on ollut kontakteja Ruijan merimaahan jo tuhannen vuoden takaa, mutta varsinaisesti nykyisten kveeniiden edeltäjät siirtyivät asuinsijoilleen osana 1700-luvun uudisasutusliikettä Etelä-Suomesta pohjoiseen (uudisasutussiirtolaisuus) ja 1800-luvulla kaivos- ja kalastusteollisuuden työpaikkoihin (työsiirtolaisuus).

Lassi Saressalo, FT, Tampereen kaupungin kulttuuritoimenjohtaja.

Varhempi maahanmuutto kohdistui Länsi-Ruijaan ja sen suojaisiin vuononlaaksoihin, jossa oli tarjolla metsäkulttuurille sovelias vaa- jaakäyttöinen ekologinen lokero uudisasukkaiden asettua. Tällöin saivat suomalaisvärin tai syntyivät asutuksen myötä Yykeän (Lynge) kveenikylät, Raisin (Nordreisa) ja Alattion (Alta) asutukset, Porsankivuonon Lemmijoki (Lakselv) ja Pyssyjoki (Børselv) sekä Tenon varren suomalaiset asutuspaikat. Myös nykyiset saamelaisalueen ydinseudut, Kaarasjoki ja Kautokeino saivat pysyvän asutuksen, joka luonnollisesti pian saamelaistui, kuten kävi myös Naavuonossa (Kvaenangen) ja Läjijivuonossa (Laksefjord) sekä Tenolla.

Työsiirtolaisuus, jota suursiirtolaisuudeksi jouduttivat 1860-luvun katovuodet, kohdistui pääsääntöisesti Alattion kupari-kaivoksille ja Itä-Ruijaan, Varengin alueelle sekä Paatsjokivarteen. Toki vaeltajia asui myös aiemmin syntyneissä kylissä samoin kuin ulkosaarilla, mutta varsinainen suuri väestömuutos tapahtui idässä. Vesisaaresta tuli kveeniennemistöinen kaupunki, jossa norjalaisen keskikaupungin molemmilla puolin olivat kveenikaupunginosat (Sisäpää ja Ulkopää). Pitkin Varengin pohjoisrantaa syntyi kveenikyliä ja saamelaisasutus joko sulautui tai muutti alta pois. Kylien norjalaisasutus lähti suurelta osin Amerikkaan. Annijoki (Vestre Jakobselv), Kallijoki (Skallelv), Salttjärvi, Pikku Ekrea syntyivät pohjoisrannalle ja Pykeä (Bugöynes) ja Näätämö (Neiden) eteläpuolelle vuonoa.

Kieli

Toinen tekijä, joka kveenejä yhdistää, on suomen kieli, sen osaaminen tai ainakin sen arvostaminen. Maahanmuuttajia lienee 1700-luvulla ja 1800-luvulla ollut 12 000–15 000, mikä on varsin huomattava väestönsiirtymä harvaan asututelta pohjois-suomalaiselta kulttuurialueelta. Tällä hetkellä kielen taitajia lienee 2 500 henkeä ja sen kanssa toimeentulevia 4 000–5 000. Kielen etnisyyssymbolismin kannalta on merkittävää, että kun lasketaan väestödemografisesti, saadaan sellaisten kveenien lukumääräksi, joiden isovanhemmista ainakin joku käytti suomen kieltä, noin 50 000–60 000. Samaa kuvaa norjalaisen viimeisen väestönlaskennan julkaisematon tulos, jonka mukaan kveenisukuisiksi Ruijassa olisi ilmoittautunut enemmän henkilöitä kuin saamelaisiksi.

Kveenimurteet alkavat luonnollisesti hävitä suomen yleiskielen alettua korvata sen. Tiedotusvälineet, radio ja televisio alkavat tarjota yleiskielimallia myös Ruijan kveenikyliin. On luonnollisesti todettava, ettei kielen hallinta ole välttämättä merkittävin identiteettisymboli. Norjalaistamispaineen alla 1900-luvulla osa kveeneistä erityisesti Itä-Ruijassa ohjasi lapsensa kielelliseen assimilaatioon. Kuitenkin nämä kielellisesti suomalaiset juurensa kadottaneet pystyvät toimimaan ja ilmaisemaan erilaisuuden identiteettiään muilla keinoin – ja norjalaisyhteisössä tulevat myös paremmin kuulluiksi.

Selvää myös on, ettei kveeniväestöstä löydy henkilöitä, jotka eivät nykyisin hallitsisi norjaa (bokmål) – sehän on maan kieli ja se toki tulee kaikkien hallita.

Etnonyymi

Kuka on *kveeni*. Tai kuka on *suomalainen*. Ja mikä on *finlander* ja kuka taas *finne*. Etnonymisekaannus Ruijassa johtuu toisaalta kaksikielisuudesta ja toisaalta siitä, että Jäämeren rannalle on kveenisiirtolaisuuden jälkeenkin siirtynyt Suomesta siirtolaisia, jotka edustavat eri lähtötilannetta.

Norjalaiset ovat aina kutsuneet tuntureiden takaa sisämaasta tulleita kveeneiksi. Sanan etymologiaa on tarkastellut mm. Jouko Vah-tola, joka palauttaa käsitteen tarkoitamaan ”alavaa maata” – kven land – josta aluenimi ja etnonymy. Tämä muinainen, jo Ottarin 890-luvulla käyttämä etnonymy siirtyi luonnollisesti myös siirtolaisväestöön – olivatpa nämä sitten Ruotsin tai Venäjän alamaisia. Mutta tärkeätä oli, etteivät nämä 1700-luvun ja 1800-luvun maahanmuuttajat olleet kansallisuudeltaan tietoisesti suomalaisia. Kansallisuusaate ei ollut vielä ulottunut syvälle ihmismieliin muuton loppuvaiheessakaan. Siksi onkin ymmärrettävää, että kveeniväestö on kansallisuudeltaan ehdottomasti lojaaleja norjalaisia. Heille 17. toukokuuta on oma kansallispäivä, ei 6. joulukuuta kuten sodanjälkeisille uussiirtolaisille (*finlendere*).

Kveeni-käsitteellä on kuitenkin ollut (ja sydämissä se tunnetaan vieläkin) pejoratiivinen merkitys. Pahimpina norjalaistamisaikoina 1920-luvulta toiseen maailmansotaan kveeni oli negatiivinen käsite, joka kohdistettiin suomalaisperäiseen väestöön muista kuin etnisistä syistä. ”*Den finske fare*” oli norjalaisten ulkopolitiittisista syistä luoma oslolainen ajatuskuvio, jonka mukaan kansakunnaksi noussut Suomi tahtois kaksine käsivarsineen syleillä itselleen koko Ruijan. Eikä tätä ajatusta Suomessa välttämättä vakan alla pidettykään – muistetaanhan AKS:n ja IKL:n sekä Lapuan liikkeen haaveet kaikkien Suomen heimojen yhteisestä kotimaasta. Norjalaiset kavahtivat näitä oikeistoajatuksia ja kohdistivat kveeniväestöön varsin voimakkaita kulttuurisia toimenpiteitä tavoitteena norjalaistaminen. Tätä kautta epäilyt viideskolonnalaisuudesta hälvenisivät. Noina kulttuurisen ja henkisen vainon aikoina ”kveeni”-etnonymista tuli epäsuosittu, alistava ja poliittinen käsite.

Mutta kveeniaktivismi on ottanut käsitteen uudelleen esiin, käsittelee sitä arvovapaasti ja samalla tekee selvän eron perinteisen kveeniväestön ja uudemman suomalaissiirtolaisuuden välillä.

Etnografia

Museaaliseksi identiteetiksi voisi kutsua niitä kansankulttuurin piirteitä, jotka edelleenkin todistavat maahanmuuttaneen väestön erilaisuutta elämän eri alueilla. Suomalainen rakennuskulttuuri, metsäkulttuuri, sisävesi- ja jokikalastustekniikat, saunakulttuuri, arktisen karjanhoidon hallitseminen, niittyjen raivaaminen ja kiviaitojen nostaminen muistomeriksi raivaustyöstä, käsityöammattilaisuus ja sopeutuminen merikalastukseen ovat tarjoamassa positiivista identiteetikuvaa kveeneistä, kuvaa, jonka norjalaisetkin hyväksyvät.

Kertomukset kyläseudun ”ensimmäisistä”, vaikuttajista tai norjalaistamisen vastustajista, ovat etnomyyttejä, joita käytetään defensiivisessä folkloressa kertomassa oman elämänmuodon oikeutuksesta, minuuden legalisoinnista. Näistä joka kylällä on oma repertoarinsa – sen sijaan yhtä suurta kertomusta – kveeneeposta ei ole folkloressa eikä bookloressakaan vielä syntynyt.

Lestadiolaisuus

Lestadiolaisuus, joka alkuaan oli nimenomaan saamelaisväestölle kohdistettu moraalinen liike, muuttui Kautokeinin tapahtumain jälkeen 1850-luvulla yhä suomalaisemmaksi. Samalla liike levisi myös Ruijaan, jossa se kielellisesti konservatiivisena sekä mieleltään rahvaan herätysliikkeenä tarjosi kveeniväestölle mahdollisuuden käyttää sitä myös etnisenä samaistumiskohteena norjalaistamispaikneen alla. Liike toimikin varsin tietoisesti kansankielisen opetuksen sekä kveeniväestön oikeuksien puolesta valtionkirkon manipuloi-vaa oppi- ja hallintorakennelmaa vastaan. Siinä mielessä lestadiolaisuutta voidaan pitää etnisenä liikkeenä. Lestadiolaisuuden tutkiminen on kesken ja norjalaisten fratrioiden etnisyyden tulkinnassa on jatkotutkimuksessa käytettävä hyväksi amerikasiirtolaisuuden aineistoja; siellähän lestadiolaisuudesta varsin pian tuli selvä etninen uskonto.

Oikeus etnisyyteen

Kveenisivistyneistön parissa ajatus oman etnisyyden nostamisesta kansanliikkeeksi ja Pohjois-Norjan muuttamisesta kolmikieliseksi alueeksi sai tuulta 1970-luvun lopulla. 1980-luvun norjalainen ja suomalainen tutkimuskiinnostus ja yleinen avoin yhteiskunnallinen ilmapiiri tukivat kveeniaktivismiin nousua. Alussa mukana oli myös voimakas tuki uussiirtolaisten taholta; itse asiassa kveeni liikkeen alkuaikoina suomalaisseurat eri Ruijan kylissä toimivatkin etnisyyden kanavina. Pian kuitenkin jo todetut periaatteelliset erot ”etnistämisessä” hajottivat uussiirtolaisten ja kveeniaktivistien yhteistyön ja kveenit perustivat omaa asiaansa ajamaan Norske Kveners Forbund -järjestön eli Ruijan Kveeni-liiton vuonna 1987. Liitolla on nykyisin henkilöjäseniä kaikkiaan noin 700.

Kveeni liiton keskeisin tehtävä on saada Norjan valtio antamaan kveeneille perinteisen etnisen ryhmän tai norjalaisen perinteisen vähemmistön status. Liitto ei pidä kveenejä YK:n määritysten mukaan siirtolaisina, vaan nimenomaan vakiintuneena etnisenä vähemmistöryhmänä, jolle luonnollisesti kuuluvat kansainvälisissä sopimuksissa hyväksytyt ja Norjan ratifioimat vähemmistöoikeudet. Tätä problematiikkaa esitteli tutkija Venke Olsen Siirtolaisuus -lehden numerossa 1/94. Norjan valtio taas haluaa pitää kiinni määritelmästä, jonka mukaan kveenit ovat siirtolaisryhmä – vanha tosin, mutta kuitenkin. Epäloogista norjalaisten viranomaisten toimissa on se, että uussiirtolaiset saavat kaikki kansainvälisten sopimusten mukaiset palvelut, mm. äidinkielen opetuksen, mutta siirtolaisiksi luokitelluille kveeneille tätä oikeutta ei suoda. Perusteena on, että he siirtolaisstatuksesta huolimatta ovat osa norjalaista kansalliskokonaisuutta!

Tutkimuksessani olen päätenyt ratkaisuun, jonka mukaan kveenit ovat omaksi etniseksi kategoriakseen erotettava pohjoisnorjalainen väestöryhmä. He eivät ole ulkomailla asuvia suomalaisia vaan Norjan kansalaisia, joilla on oma erilaisuuteen pohjautuva dokumentoitavissa oleva etninen identiteetti.

Muukalaisuus ja muutos nuorisokirjallisuudessa

Ulla Puranen

Kuluvan vuoden (1996) ensimmäisessä Siirtolaisuus-lehdessä oli tiivistietoinen artikkeli Lapsi ja pakolaisuus, joka selosti enimmäkseen ulkomaisia tutkimuksia aiheesta. Loppupäätelmänä oli vetoamus täyden tuen antamiseksi pakolaislapsen tasapainoiselle kehitymiselle.

Sosiologimestarimme professori Antti Eskola on todennut, että luovimmat analyysit elämäniireistä ja -tavoista löytää kaunokirjallisuudesta. Muutosten kohtaaminen sekä hämmennys juuriltaan irrallenen joutuneiden kohtaloista ovat niitä aiheita, joihin soisi lukijoiden tutustuvan kirjallisuuden välityksellä. Julia Kristeva suunnata kirjassaan Muukalaisia itsellemme (1992) huomioon asetelmaan ”minä ja se toinen”. Hän tarkastelee erilaisuutta muukalaisen avulla. Muukalaisen kasvojen ”erikoisuus sävyyttää; erilaiset silmät, huulet, poskipäät, erilainen iho herättävät huomiota ja kertovat, että tässä on joku. Erilaisuus paljastaa räikeästi sen, mitä kaikkien kasvojen pitäisi kertoa valppaalle katseelle: arkipäiväisiä ihmisiä ei ole olemassakaan. Tottumuksemme mukaan yhteisö muodostuu kuitenkin juuri arkipäiväisestä.”

Lastenkirjallisuudessa suositetaan jännittävää ja poikkeavaa. Muukalainen ei ole kuitenkaan, ehkä satuhahmoja lukuunottamatta, perinteisesti sankari, vaikka jännitystä hänen elämäänsä saattaa kuulua runsaastikin. Myös hän kantaa Kristevan luonnehdinnan mukaista toiseuden lumoa ja häpeällisyyttä. Poikkeavan

asemansa vuoksi hän tarvitsee täyden myötätuntomme. Siinäpä teema, jota voi käydä etsiskelemään nuorisokirjallisuudesta. Kuten arvata saattaa, eivät pakolaislasten ja -nuorten tarinat ole vielä nyky-Suomessa löytäneet montakaan kertojaa. Sensijaan joitakin muita muukalaisaiheisia kirjoja on julkaistu aivan viime vuosinakin. Lajipiirteittensä mukaisesti lasten- ja nuorten kirjat poikkeavat kuitenkin selvästi aikuiskirjoista. Seuraavassa esittelen joitakin muukalaisaiheisia nuorisokirjoja.

Kelpaisivatko heimolaiset?

Evakkoaikoihin palautuva Uolevi Nojosen *Roope ja Raisa* (1994) tarjoaa hyvän kotimaisen variaation sotaa paenneen ja kanta-asukasuoren rinnakkaiselosta. Karjalainen evakko-tyttö huomataan kyllä oudoksi, mutta hän on kirjan pärjääjä, joka omalla tasapainoisuudellaan ja empaattisuudellaan auttaa isäntäväen vammautuneen pojan ”jaloilleen” monessakin mielessä. Karjalaisuudesta välittyvät sen elämänmyönteisimmät piirteet.

Nojosen kirja pysyy tiukasti yksilökeskeisenä, ympäristön asenteet ovat vain aavistettavissa. Sen sijaan suoraan ja riemastuttavan laajoin tilannekuvauksin maalaa Raisa Lardot lapsikuvauksessaan *Russa, russa* (1994) eteemme vepsäläisten elämän keskuudessamme sotien aikana. Kaikki heimolaisissamme mielletään kummaksi, huonoksikin. Lardot`n tyttö puskee kuitenkin

eteenpäin kaiken ynseyden keskellä. Hän huokailee huonouttaan, mutta saa toimekkuudellaan aikaan aivan päinvastaisen kuvan. Tulee mieleen varhainen evakkokuvaus Aino-Inkeri Kumaran *Pieni karjalainen* (1965) eloisine päähenkilöineen. Vepsäläisyys edustaa liikkuvuutta ja luovuutta, tosisuomalainen jököttää ennakkoluuloissaan.

Meikäläisen rinnalla muutoksissa

1970-luvulla julkaistiin useita nuorisokirjoja siirtolaisuorten asemasta Ruotsissa. Erkki K. Suomela, Antti Jalava ja Margareta Keskitalo kuvasivat hyvin realistisesti kieltä taitamattoman vaikeuksia ja yksinäisyyttä. Uudempi nuorisokirjallisuus näyttää sijoittavan painopisteen yhteiskunnasta yksilöihin ja heidän mahdolluuksiinsa vaikuttaa muukalaisen rinnalla kotiutumiseen. Kristevan mukaan irrallisuus muuttuu juurtumiseksi toimintamahdollisuuksien ja intohimojen sykkinnän myötä. Tämä toteutuu helpoimmin, kun meikäläinen on tukena ja kannustamassa. Nojosen tapaan ystävyyden ja rakkauden teemaa toteuttaa pienille lukijoille suunnattu Elina Karjalaisen *Uppo-Nalle ja Kumma* (1993). Kumma on tumma ja säikähtänyt. Sota, kuolleet ja pako ovat hänelle vaikeita ja puheenaiheiksi tabuja, mutta Uppo-Nallen ja hänen isoäitinsä hellyys auttavat Kumman uuteen elämään.

Samoin kuin Nojonen myös Jukka Parkkinen valitsee kirjassaan *Rahunen Ruotsista* (1993) päähenkilöksi pärjäävän muukalaisen. Rahunen, paluumuuttaja, on iso ja kunnioitusta herättävä. Takana päin ovat kielestä pilkkaamisen vuodet, mutta ei säilynyt äidinkieliäkään täällä Suomessa paluumuuttajaa suomalaiseksi tee. Teos rakentuu taidokkaasti kaverusten, Rahusen ja hänen koheltelevien ikätovereittensa vaihtuvien näkökulmien varaan. Tuntemuksia ei käsitellä, mutta tapahtumien ja nuorisokielisten repliikkien myötä saa vaikutelman leijumisesta tilapäisyyksien kautta hiljaiseen kehitykseen. Rahusen osana on palata paremmin omakseen kokemaansa Ruotsiin.

Meikäläislapsia ympäri maailman siroteltuina

Nuorisolle suunnattua luettavaa suomalaisnuorista muualla maailmassa ei löytynyt kovinkaan paljon. Heille sopii kuitenkin hyvin myös Ann-Christine Marttisen raportti *Matkalaukkulapset* (1992), joka on laadittu haastattelujen pohjalta. Siinä kertoo 50 ulkomaille lähetetyn kehitystyö- tai lähetysperheen lasta kokemuksistaan vieraissa oloissa, usein monenkin muuttamisen kokeneena. Väliin mahtuu kotimaassakin vietettyjä aikoja. Muista muukalaisedustajistamme he poikkeavat siinä, että kielen tai sosiaalisen aseman puolesta he eivät ole kokeneet huonommuutta, ovathan vanhemmat olleet arvostetuissa tehtävissä. Yksinäisyyttä hekin toki ovat poteneet. Heidän juurettomuutensa on ollut toisenlaista, joskus jopa kolmen kulttuurin vaikutteiden sisäistäneen kevyttä liikkuvuutta. Heidän kotiintulonsa, sen paremmin kuin paluumuuttajankaan, ei ole ollut kotisuomalaisille juhlinnan tai edes huomion arvoista. Arvokkaan kulttuurilisan he kuitenkin tuovat muassaan.

Auttaisiko siedettävä keveys?

Edellä olen käsitellyt aineistoa, jonka pääteemana on ollut muukalaisen elämä usein hyvin syvine tuntemuksineen. Se on mielestäni ollut puhuttelevaa. Aihe on kuitenkin mahtunut mukaan myös ns. viihteellisempään kirjallisuuteen.

Koska varsinaisesti nykypakolaisia käsitteleviä kirjoja edellisessä ei ollut yhtään, otan mukaan vielä yhden tosin jo toistakymmentä vuotta sitten julkaistun Tellervo Tuomisen teoksen *Marhaba, sanoi Mustafa* (1980). Se on vähätapahtumainen, mutta runsasrepliikkinen kuvaus arabipakolaisten ja suomalaisnuorten yhdessäolosta Prahassa. Kummankin osapuolen vaiheet ennen yhteenosumista jäävät hämäräksi. Melko helposti alkaa kielellinen kommunikointi sujua ja välille syntyy positiivisten kontaktien verkosto. Myös kirjan

jatko *Pohjankulman pakolaiset* (1981) rakentuu kanssakäymisen helpouden kokemuksille, vaikka näyttämöksi vaihtuukin suomalainen maalaisympäristö keveine ennakkoluulosävytyksineen. Mitään teemaa ei jää mieleen, mutta sinälläänkin jo tuotetaan näyttö meikäläisten ja muukalaisten luontevasta yhdessäolosta romansseineen. Tällainen mahdollisuuksien fiktio voi auttaa madaltamaan muureja meidän ja muukalaisten väliltä.

Uusin pakolaisaiheinen lastenkirja on Pirkko Talvion *Minä olen Davor* (1994). Se koskettaa jo varsin läheisesti joukkoviestinnästä tuttua Jugoslavian tilannetta seurauksineen. Haavoittunut isä tulee perheineen Suomeen. Kotimaan taustoja valotetaan Davorin muistojen avulla. Eletään sosiaalisesti myönteistä elämää vastaanottokeskuksessa, jossa ei ole kiusaamisia, mutta ei myöskään suomalaiskontakteja. Lapsenomaista elämää kielikomelluksineen kuvataan valoisin sävyin. On hyvä lukea järkyttymättä pakolaislapsen arkipäivästä. Tämä ei ole mitenkään mahdollista, kun käteen osuu Zlata Filipovicin, 11-vuotiaan sarajevolaistytön, autenttinen *Zlatan päiväkirja* (1994). Ajatus tämän tytön kokemista kauhuista ei hellitä otteesta, vaikka rauha näennäisesti onkin jo saatu Zlatan kotiseuduille.

Jos puhutellaan, puhummeko?

Kaikissa muukalaiskuvauksissa on kuvattu ja kerrottu keskeisiä piirteitä vieraudesta ja sen kokemisesta. Kun vuosikymmeniä sitten ummikon suomalaisen siirtolaisnuoren elämän kovaa vaihtoehdottomuutta esim. Ruotsissa kuvattiin todella pessimistisesti, ei näköpiirissä ollut osapuolten positiivista yhteisvaikutusta. Se oli kuitenkin ruotsalaisen siirtolaispolitiikan tavoitteena. Uusien sukupolvien ja lisääntyneen kansainvälistymisen myötä se lieenee jo lähellä toteutumistaan, mitä osoittaa suomalaisten tunnustaminen Ruotsissa vähemmistöksi.

Suomalaiseltakin nykykirjallisuudelta lieenee odotettavissa vihreää valoa muualta tulleiden avoimempaan kohtaamiseen. Jos tällainen kirjallisuus leviäisi meitä puhuttelemaan, syntyisikö siitä puheenaihetta? Nythän ulkomaalaiset eivät pääse puheisiimme muuta kuin asennekiistojen kohteina. Ehkä toiseuden kohtaamismahdollisuuksia ei ole vielä tarpeeksi. Sitten kun niitä on, nousee vaara vaieta asia pois kuuluvilta. Tämän estämiseksi tulee julkaista malleja myönteiselle kanssakäymiselle. Kirjoista niitä saa, jos kirjailijat pääsevät tai yltävät ajan tasalle.

*Siirtolaisuusinstituutti
toivottaa kaikille
Siirtolaisuus–Migration
-lehden lukijoille
onnellista ja
menestyksekkästä
Uutta Vuotta!*

Olympiavoittaja Ville Ritolan jäljillä Yhdysvalloissa

Ossi Viita

Kaikkien aikojen menestynein suomalainen siirtolaisurheilija, Ville Ritola, on tänä vuonna ollut vahvasti esillä ainakin täällä Pohjanmaalla. Villen syntymästä tuli kulu-neeksi sata vuotta tammikuun 18. päivänä, ja tätä juhlittiin näkyvästi hänen synnyinkun-nsaan Peräseinäjoella. Satavuotisjuhlaa varten Siirtolaisuusinstituutti järjesti näyttelyn ja laati monipuolisen Ritola-esityksen. Näyttely on kiertänyt ja kiertää tämän vuoden aikana eri puolilla Suomea.

Näyttely nostatti esiin ajatuksen, että Vil-len värikkäästä elämästä pitäisi laatia elämä-kerta. Allekirjoittanut on alkanut sorvailla Ri-tola-kirjaa huhtikuun alusta lähtien. Loka-kuun kolmiviikkoinen Yhdysvaltain-matkani liittyi siihen olennaisesti, sillä elihän Ville 86 ikävuodestaan 56 vuotta valtameren takana ja siellä lähes koko ajan suuressa metropolissa, New Yorkissa.

Jokainen siirtolainen on kirjan arvoinen

Matka Ritolan jäljille antoi tutkimukselle sel-västi uutta potkua, vaikkakin luonnollisesti lähes kaikki Ritolan parhaiten tunteneet ihmi-set ovat jo kuolleet. Aivan kokonaan ei tarvin-

nut nostaa käsiä pystyyn, sillä lopulta haastat-teluja kertyi kymmenen ja arkistoistakin löy-tyi uutta tietoa.

Mahdollisuus haastatella vanhoja ameri-kansuomalaisia oli jo sinällään suuri elä-mys. Välillä jopa hävetti kysellä näiltä pal-jon kokeneilta ihmisiltä vain Ville-juttuja, sillä jokaisen elämä tuntui olleen niin väri-käs, että se olisi ollut vähintäänkin pienoi-selämäkerran arvoinen. Muutamat löivätkin käteeni itse kirjoittamansa omaelämäker-ran, kun aloin kysellä myös heidän vaiheis-taan eri puolilla suurta maata.

Toinen seikka, joka jäi matkasta vahvasti mieleen, on amerikansuomalaisten käsittämätön ystävällisyys, jota sain kokea matkani ai-kana. Lähes poikkeuksetta he olivat valmiita auttamaan kaikin tavoin. He avasivat kotinsa ovet ventovieraalle tutkijalle. Hämmästyttää tämä jatkuva ystävällisyys meitä entisen koto-maan vierailijoita kohtaan, kun kuulee monien kertovan, miten he olivat elämänsä varrella olleet usein keräämässä rahaa tai muuta apua kotimaalleen, ja miten harvoin he saivat tästä työstään kuulla vanhasta maasta edes yksin-kertaista kiitoksen sanaa. Vastaava seikka on tullut myös omassa tutkimuksessani esiin. Vuoden 1912 Tukholman olympialaisista saakka amerikansuomalaiset antoivat usein varsin vähistä varoistaan suurella innolla taa-loja keräyksiin, joilla rahoitettiin siirtolaisur-heilijoiden matkoja olympialaisiin. Suomalai-

Ossi Viita, FK, toimii Siirtolaisuusinstituutin Poh-janmaan aluekeskuksen projektitutkijana Peräsei-näjoella.

set urheilujohtajat eivät tätä työtä arvostaneet edes sen vertaa, että olisivat siitä julkisesti sanomalehtien välityksellä kiittäneet.

Tyttären näkökulma

Kaikkein merkittävintä oli luonnollisesti haastatella Villen tyttärtä, vuonna 1924 Pariisin olympiakisasyksynä Suomessa syntynyttä Anja Impolaa, joka otti minut ystävällisesti ja avoimesti vastaan. Hän haki minut hotellistaani, ja kun kävelimme 51. katua Keski-Manhattanilla kohti metroa, aloimme jo siinä keskustella Ritolan perheen vaiheista. Esiin tuli yllättäviäkin tietoja, joita hölösuumaineestani huolimatta panttaan aina kirjan ilmestymiseen saakka.

Tietysti jo yksin Bronxin näkeminen oli mahdavaa. Olihan se Ville Ritolan aikoihin yksi New Yorkin suomalaisimmista kaupunginosista. Toisaalta täytyy myöntää, että olin kuullut Bronxista aika pahoja juttuja, joista johtuen seurasin vähän peloissani Impolan mukana. Mutta jälleen keran tuli todistetuksi ennakkokäsitysten vääryys, sillä ainakin Impolan asuinalue oli päivällä erittäin rauhallinen ja siisti. Siihen ehkä vaikuttivat läheiset Baseball-stadion ja New Yorkin kaupungin oikeustalot. Myös se yllätti, että suomalaisten vuonna 1926 rakentama osuuskuntatalo oli sekä ulkoa että sisältä erinomaisessa kunnossa. Talossa ei asunut Anja Impolan lisäksi enää kuin muutamia suomalaisia. Kiinalaisten osuus eri kansallisuuksista nousi suurimmaksi.

Vietin mukavan päivän Anja Impolan luona. Haastattelu toi esiin tyttären näkökulman isästään. Lisäksi Impola luovutti kirjaa varten 26 valokuvaa ja sain kopiot hänen hallussaan olevista alkuperäisistä asiakirjoista kuten Ville Ritolan olympiavuosien passista.

Ystävällinen ja vaatimaton Willie-setä

Villen lähisukulaisista haastattelin lisäksi Ville Ritolan Tuovi-siskon tyttärtä Esther Hansenia. Vaikka Estherin äiti oli ollut eri puolilla Yhdysvaltoja asuvien yhdentoista Ritolan si-

saruksen yhteyshenkilö, ja vaikka Esther Hansen jatkoi tätä äitinsä roolia, ei tämä toisen sukupolven edustaja muistanut kovinkaan paljon juttuja kuuluisasta sedästään.

Silti matka Long Islandissa sijaitsevaan Massapequa Parkiin ei ollut turha. Esther Hansen tunnisti Ritoloiden Amerikan-haaran sukukuvasta Peräseinäjoen sukulaisillekin tuntemattomaksi jääneitä henkilöitä. Hän kuvaili viiden olympiakullan ja kolmen hopeamitalin setäänsä ystävälliseksi, hiljaiseksi ja vaatimattomaksi ihmiseksi; täydelliseksi herrasmieheksi, josta kaikki pitivät.

Lahdet tietopankkina

Yhdysvaltainmatkani ehkä suurin yllätys oli se, miten paljon tietoa sain Esko ja Tuula Lahdelta, Villen toisen vaimon pojalta ja hänen vaimoltaan. Eskon äiti Lisa meni naimisiin Villen kanssa vuonna 1968 ja vuonna 1971 he muuttivat lopullisesti takaisin Suomeen. Lahdet olivat pitäneet varsin tiivistä yhteyttä Lisa ja Ville Ritolaan.

Villelle leskimiespäivien vaihtuminen avioliittoon vilkkaan Lisan kanssa oli erinomainen elämänmuutos. Vaikka Ville menetti lonkkaleikkauksien myötä parhaan liikuntakykynsä, ei hän takaisin Suomeen muutettuun tyytynyt vain Lauttasaaren-kotinsa kei-nustuolissa istuskelemaan. Lisan avulla Ville Ritola nousi 1970-luvulla julkisuuden henkilöksi. Ritolat vierailivat ahkerasti urheilukilpailuissa ja antoivat kymmeniä haastatteluja. Ville sai ikäänkuin elää 1920-luvun sankaruuden päivänsä uudelleen. Nurmea avoimempaan hän rakensi henkilökohtaisen yhteyden 1970-luvun uusiin sankareihimme, erityisesti Lasse Vireeniin.

Lisan ja Villen avioelämä ei aina ollut tasaista. Ville oli välillä melkoinen jääräpää ja Lisa räiskyvä karjalainen. Näistä seikoista käynti Lahtien luona antoi uutta tietoa. Esko ja Tuula luovuttivat lisäksi kymmeniä valokuvia Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskukselle.

Kleptomaani Primmi ja muut Villen urheilutoverit

Ehkä liian vähän arvostusta on saanut se tosiseikka, että Ville Ritolan menestys yhdysvaltalaisessa urheiluelämässä on ollut laajinta ja parhaita, mitä kenenkään toisen suomalaisen urheilijan. Lähimmäksi nykyisistä pääsee ehkä Jari Kurri. Ville voitti Yhdysvaltain mestaruuksia lähes kaksikymmentä. Hänen seuransa Finnish-American Athletic Club niitti mainetta pitkissä viestijuoksukilpailuissa. Amerikansuomalaiset juoksijat, johtotähtenään Ritola, olivat niin ylivoimaisia, että esimerkiksi Philadelphian ja Atlantic Cityn välinen viestikisa lopetettiin. Kun jo ennen kisaa tiedettiin, mikä joukkue kilpailun voittaa, pidettiin koko tapahtumaa turhana.

Tämän amerikansuomalaisen seuran toimintajaisista on elossa enää Floridassa asuva Leo Carlson. Hänkään ei elänyt henkilökohtaisesti FAAC:n suurimpia voittojen vuosia 1920-luvulla, koska Carlson tuli Amerikkaan vasta vuonna 1928, mutta seuran pitkäaikaisena sihteerinä ja puheenjohtajana hän osoittautui erinomaisesti tietolähteeksi. Erityisesti Carlson osasi kertoa värikkäästi kuulemiaan tarinoita Villestä ja hänen juoksutovereistaan. Värikkäin persoona ei suinkaan ollut kapakoissa välillä riehunut Ritola vaan suoranaisesti kleptomaniasta kärsinyt, Ylihärmästä kotoisin oleva Ilmari Raunio, joka Yhdysvalloissa otti sukunimekseen Primmi. Nämä Carlsonin kertomat tarinat tulevat esiin ensi vuonna ilmestyvässä Ville Ritolan elämäkertäkirjassa.

Helen ja Niilo S. Alho Villen työnantajina

Erittäin vaikeaa oli löytää tietoja Villen kirvesmiehen ja ”tokkapilttarin” työurasta. Hänen ammattiyhdistysliikkeensä ei ollut säilyttänyt juuri mitään vanhoja asiapapereita. Erittäin harmillista oli, että en löytänyt ensimmäistäkään Villen työtoveria edes 1950-luvulta haastateltavaksi.

Ville Ritola tyttärensä Anjan kanssa 1970-luvulla. – *Peräseinäjoen kunnanarkisto.*

Tämän vuoksi hyvin merkittävää apua sain Floridan Lake Worthissa asuvilta Helen ja Niilo S. Alholta, jotka rakennusurakoitsijoina 1950-luvun puolivälistä aina 1970-luvulle saakka rakensivat 27 omakotitaloa ja 124 osakehuoneistoa. Osaa näistä omakotitaloista oli Ville Ritolakin rakentamassa 1950-luvulla. Ville kärsi tuolloin jo reumatismista ja hän uskoi, että etelän lämmössä muuraustyö kävisi paremmin kuin New Yorkissa. Vaikka kostea kuumuus ei lopulta tuntunut hyvältä, tuli Ville useampaan otteeseen New Yorkista Lake Worthiin Alhoille työhön.

Helen ja Niilo S. Alhon haastattelut antoivat jälleen uuden näkökulman, työnantajan mielipiteen, Ville Ritolasta. Lisäksi Alhot ansaitsevat erikoiskiitoksen siitä sydämellisestä ystävällisyydestä, mitä he minulle osoittivat. Toisaalta se ei ollut yllätys, sillä jo heidän viime kesän suuri lahjoituksensa Siirtolaisuusinstituutille osoitti, miten paljon he siirtolaisuuden parissa tehtävää monipuolista työtä arvostavat.

Tulossa mielenkiintoinen elämäkerta Ritolasta

Lake Worthista ja viereisestä Lantanasta, jotka ovat nykyään suuria suomalaiskeskuksia, löytyi Leo Carlsonin ja Alhojen lisäksi myös

Urheiluseura "Kannon" jäseniä vuonna 1920. Maynard, Mass. – Siirtolaisuusinstituutti.

muuta haastateltavia. Erityisesti haluan kiittää Aili Tokkolaa, jonka kotona sain istua useita tunteja ja ennen kaikkea kuunnella värikkäitä tarinoita hänen sekä hänen miehensä Arvi Tokkolan elämästä, jossa Villekin vähillä viilahteli. Tokkolathan olivat suuria urheilufanaatikkoja, jotka antoivat muiden mukana monenlaista apua mm. suomalaisten maratonaareiden valmentautumiseen Bostonia varten. Ville Ritola sekä amerikansuomalaista elämää noin yleensäkin valottavista haastatteluista kiitän Thor Söderholmia, Väinö Hartetta, Carl Nikulaa ja Matti Komosta.

Sekin on lopuksi todettava, että Floridassa asuvien isäni pikkuserkun Elli Saaren ja hänen miehensä Martti Saaren ystävällisyys ja roh-

kaisu oli minulle suuri asia. Samaten Amerikan Uutisten toimittajien Leena Isbomin New Yorkissa ja Jaana Lehtovirran Floridassa antama apu oli arvokasta.

Uskallan jo nyt todeta, että Ville Ritolan elämäkertakirjasta on tulossa värikäs ja mielenkiintoinen. Yhdysvaltainmatkani on ollut vain osa laajasta selvitystyöstä, jonka tavoitteena ei ole kirjoittaa yksinomaan Villen urheilu-uran saavutuksista vaan myös siitä, millainen ihminen Ville oli. Hyvistä vertailukohdista ei tule olemaan pulaa ja heistähän päällimmäiseksi nousee ensi vuoden satavuotisjuhlakohde Paavo Nurmi. Kirjassa tulee olemaa uutta – Villen näkökulmasta katsottua – tietoa myös suuresta Paavosta.

Metropolis

Tutkijoiden ja poliittisten päättäjien ensimmäinen kansainvälinen tapaaminen Milanossa

Milanossa 13.–15. marraskuuta pidetty Metropolis-konferenssi tarjosi tutkijoille ja poliittisille päätöksentekijöille kansainvälisen foorumin käydä vuoropuhelua 'parhaista kansainvälisistä käytännöistä' maahanmuuttajien integroimiseksi vastaanottajamaihin. Ensimmäisen Metropolis-konferenssin suunnittelusta ja järjestämisestä vastasivat Italian monietnisyyttä koskevan informaation ja tutkimuksen säätiö, the Cariplo Foundation for Information and Studies on Multiethnicity (ISMU), ja Metropoliksen kansainvälinen sihteeristö. Metropolis on kanadalaisien aloitteesta organisoitu kansainvälinen verkosto, johon kuuluu maahanmuuttajien asioista vastaavien julkisten ja yksityisten instituutioiden edustajia mm. yliopistoista, tutkimuslaitoksista, ministeriöistä, kaupunkien hallinnosta ja järjestöistä. Metropoliksen tavoitteena on edistää maahanmuuttajuuteen kohdistuvaa päätöksentekoa ja tutkimusta ja niiden välistä vuorovaikutusta. Kuten nimestä voi päätellä, Metropolis koskee erityisesti suuria kaupunkeja ja niihin liittyvää vähemmistö-problematiikkaa.

Milanossa oli koolla noin 200 osallistujaa 14 eri maasta. Konferenssikielinä käytettiin englantia, italiaa ja ranskaa. Poliittisten päättäjien edustus muodosti laajan kirjon ministreistä paikallistason julkisiin vaikuttajiin. Tutkijoiden monitieteinen edustus käsitti professoreita ja vanhempia tutkijoita ja paikalla oli monta *gurua*, kuten esimerkiksi Ingva Georg Lithman Norjasta, Morton Weinfeld ja Morton Beiser Kanadasta, Rubén G. Rumbaut ja Saskia Sasken USA:sta, Jochen Blaschke Saksasta, Jan Hjarnø Tanskasta ja *Grand Old Man*

John Rex Isosta-Britanniasta. Joukkoon kuului myös meitä tieteellisesti vähemmän varttuneita. Eniten edustajia oli isäntämaasta Italiasta, jonka historiallinen tausta 'maastamuuton maasta maahanmuuttajien maaksi' tarjoaa italialaisille ja suomalaisille yhteisen lähtökohdan tämän yhteiskunnallisen muutoksen ja sen seurausten pohdintaan. Kanada, sen monikulttuurisuus ja metropolien globaalisuus oli konferenssissa vahvasti esillä niin tutkijoiden muodostaman laajan Metropolis-verkoston kautta kuin maan poliittisten edustajien puheenvuoroissa. Hollannin vahva valtion keskushallinnon edustus oli näkyvästi esillä erityisesti päätöspäivänä, jolloin poliittinen ja tieteellinen tieto kohtasivat, tai ainakin pyrkivät siihen. Pohjoismaiden maahanmuuttajien integraatiopolitiikasta vastaavat päätöksentekijät olivat aktiivisia lukuunottamatta Suomea, jonka osallistumismäärä rajoittui ainoastaan allekirjoittaneisiin.

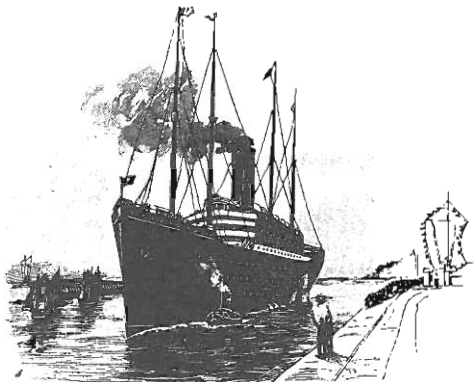
Pontta esiintymiselle toi useiden edustajien oma siirtolaistausta. Kanadalais-italialainen ympäristöministeri Sergio Marchi kertoi yli tunnin ajan vuoroin italiaksi vuoroin englanniksi, miten ylpeä hän onkaan maastaan, jonka monikulttuurisuus on kannattanut häntäkin aina ministeriksi asti. Toinen karismaattinen poliitikko oli Yhdysvaltain siirtolaisuus ja pakolaisjärjestön edustaja Frank Sharry, joka pohti kansalaisjärjestöjen vaikuttamisen keinoja poliittiseen päätöksentekoon. Keitä poliitikot kuuntelevat, jotta he eivät vaarantaisi omaa asemaansa? Sharryn mielestä politiikojen olisi tärkeää luoda sellainen ilmapiiri, että esimerkiksi monikulttuurisuutta tukevia viestejä olisi mahdollista ottaa huomioon il-

man, että menettäisi äänestäjiä. Tässä olisi dialogin paikka myös Suomessa. Kansanedustajat eivät ole meillä kiirehtineet ottamaan kantaa maahanmuuttajien hyvinvoinnin puolesta.

Konferenssin toinen päivä keskittyi ryhmätöihin (4 ryhmää), joiden teemoina olivat:

- Kaupunkien talousrakenteiden muuttuminen: seuraukset maahanmuuttajille ja muille marginalisoituneille väestöryhmille
- Väestörakenteen muuttuminen ja sosiaalinen koheesio
- Sosiaalinen integraatio ja institutionaaliset toimenpiteet
- Erilaisuuden hallinta: osallisuus ja oikeudenmukaisuus

Työryhmien teemat rönsyivät varsin monitasoisesti niin ryhmien sisällä kuin niiden välilläkin. Välillä oli aivan liian paljon yleisen tason puhetta ja jouduimme montaa kertaa kuuntelemaan puheenvuoroja tyyliin ”... integration of minorities is really very important”. Osallistuimme kahteen jälkimmäiseen työryhmään. Keskeiseksi teemaksi molemmissa ryhmissä nousi maahanmuuttajien toisen sukupolven integraatio, joka koettiin tulevaisuuden erityisenä haastena. Tutkimusten mukaan etniset jännitteet ja koettu epätasa-arvo voivat vahvistua juuri maassa syntynei-

den maahanmuuttajien lasten kohdalla, jollei yhteiskunta kykene tarjoamaan heille tasa-arvoisia mahdollisuuksia yhteiskuntaan liittymiseen, tukemalla kulttuurista moniarvoisuutta ja sitä kautta luomaan heille psykologisia edellytyksiä kokea kuuluvansa yhteiskuntaan. Työryhmissä nousi esille myös sukupuoliroolien merkitys ja niiden kulttuurisidonnaisuus. Erityisesti tietämättömyys maahanmuuttajanaisten hyvinvoinnista huolestutti sekä tutkijoita että viranomaisia. Tärkeinä teemoina ja tutkimusalueina tuotiin esille maahanmuuttajien keskittyminen tietyille kaupunkialueille, sen edut ja haitat; integraatiopolitiikan lähtökohdat eli pitäisikö maahanmuuttajien integraatiota tukea valtavirtapolitiikan keinoin tai erillistukitoimenpitein; maahanmuuttajien työttömyys, enemmistön ja vähemmistön väliset suhteet, rasismi ja ennakkoluulot. Kansainvälisen vertailevan tutkimuksen tarpeellisuutta korostettiin, mutta sen tulisi olla hyvin kohdennettua.

Etnisyyteen perustuva tasa-arvo asumisessa, poliittisessa osallistumisessa, koulutuksessa, työllisyydessä sekä palveluissa ei ole kuitenkaan toteutunut Euroopassa. Kansallinen ja kansainvälinen tutkimus voi tarjota myös suomalaisille poliittisille päättäjille tutkittua tietoa maahanmuuttajien hyvinvoinnin kehityksen erityispiirteistä sekä vähemmistöpoliittisten ratkaisujen vaikutuksista maahanmuuttajien sopeutumiseen. Tässä tarvitaan kansainvälisten konferenssien lisäksi myös kotoista dialogia poliittisten päättäjien, viranomaisten ja vähemmistökysymyksiin perehtyneiden tutkijoiden kesken. Metropolis puolestaan haastaa meidät taas ensi vuonna mukaan kansainväliseen dialogiin Tanskaan.

Tutkija *Kaija Matinheikki-Kokko*
Jyväskylän yliopiston psykologian laitos

Tutkija *Eve Kyntäjä*
Siirtolaisuusinstituutti

Keitä ovat kveenit?

Lassi Saressalo 1996: Kveenit. Tutkimus erään pohjoisnorjalaisen vähemmistön identiteetistä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 638. 370 s.

Folkloristi Lassi Saressalon väitöskirja kertoo Ruijan rannoille muuttaneiden suomalaisten historiasta, kulttuurista ja identiteetistä. Paulaharjun romanttiset ja nostalgiset etnografiset kuvaukset kveeneistä, *Ruijan Suomalaisia ja Ruijan äärimmäisillä saarilla*, ovat vihdoin saaneet jatkokseen tutkimuksen kveeneistä vähemmistökuultuurina.

”Nyt sie kuuntelet”

Kaikille kveeneistä jonkun verran tiedäville legendaarinen ”peruskveeni”, vesisaarelainen Ida Tuomainen, istutti Saressalon keittiönsä vastailtuaan ensin kärsivällisesti tämän folkloristikan perinnelajien mukaisiin kysymyksiin. Tuomaisen saama meni perille, arkistokeskeinen ajattelutapa vaihtui kveenien äänen kuuntelemiseksi ja huomioimiseksi. Vanhasta perinnelajien kaavasta luopuminen auttoi Saressaloo löytämään uuden, tälle tutkimukselle sopivan vähemmistöloren käsitteen etnotyyppi. Sillä tarkoitetaan etnisiä tunnesiteitä kerronnassa, jossa vähemmistön edustaja kuvaa omaa vähemmistö- ja yhteiskunnallista tilannettaan käyttämällä aineistona kertomuksia arkipäivän elämästä. Näiden kertomusten teemat toimivat funktionaalisesti koko kveenialueella. Etnotyyppi kertoo esimerkiksi sen, minkälaista oli olla kveeni, elää norjalaisen yhteiskunnan alistamana, puhua kiellettyä kieltä, kantaa kulttuuria, joka virallisesti halutaan hävittää.

Saressalon tutkimus on vähemmistöidentiteetin tutkimusta. Peruskysymys kuuluu: keitä ovat kveenit? Minkälainen on heidän identiteettinsä ja miten he sitä hahmottavat? Saressalo käyttää apuna ns. etnisyyden teemastoa, johon kuuluu sekä esoteerisiä eli vähemmis-

tön omia kriteerejä sekä eksoteerisiä eli muiden tälle ryhmälle antamia kriteerejä. Etnisyyden teemastoon kuuluvat kieli, perhe- ja sukutausta, etnonyymin käyttö, paikallisen tradition tuntemus ja etnisyyden etnografiset symbolit, folkloreaineistosta oman etnisen symboliikan tuntemus eli miten erotumme toisista, ryhmän organisoituminen ja lestadiolaisuuden etninen luonne. Vastaavanlaisia kriteereitä voidaan käyttää muidenkin vähemmistöjen tutkimuksessa.

Kveenimaan myytistä suomalaisuhkaan

Saressalo käsittelee myös kveenitutkimuksen historiaa Olaus Magnuksesta norjalaiseen vähemmistötutkimukseen periaatteessa 1990-luvulle asti. Identiteettiä käsittelevää kirjallisuutta on ilmestynyt runsaasti myös 1987 jälkeen, mutta sitä Saressalo ei ole juuri katsonut aiheelliseksi käyttää. Etnisen identiteetin perusteoksena Saressalo käyttää mm. Anya Peterson Roycen vuonna 1982 julkaisemaa teosta *Ethnic Identity. Strategies of Diversity*.

Kulttuurintutkimuksessa on 1980-luvun puolivälin jälkeen tapahtunut paradigman muutos ja etnistä tai kulttuuri-identiteettiä, etnisyyttä sekä etnisen identiteetin politisoitumista on käsitelty runsaasti uudemmassa tutkimuskirjallisuudessa. 1990-luvun keskustelu pohtii esimerkiksi lokaalin ja globaalin välistä suhdetta. Tämä keskustelu puuttuu kokonaan Saressalon työstä. Uudemmassa tutkimuksessa korostettu dialogisuus ja tutkimuksen kohteen ääni tulevat kuitenkin tässä esille, sillä hyvä tutkija osaa (tai hänen pitää) kuunnella tutkimuskohdettaan ilman mallejakin eikä hän tunge heitä tilastoihin ja taulukoihin pelkiksi numeroiksi muuttoliikkeen historiassa.

Paljon tilaa väitöskirjassa saa kveenien maa- ja kulttuurimuutoksen ja kveenien historian selvittäminen, jossa Saressalo joutuu turvautumaan muiden tutkijoiden, etupäässä vesisaarelaisen kveeniperheen jälkeläisen Einar Niemen tutkimuksiin. Kveenien historiassa tärkeä merkitys on ollut myös alueen muulla asutushistorialla. Tämä laa-

jahko historiallinen osuus kyllä syventää kuvaa kveenistä, mutta olisiko sitä voinut hie- man supistaa? Historian merkitys 1990-luvun kveeni-identiteetissä korostuu kyllä entises- tään, sillä osa aktiivisesta kveeniliikkeestä käyttää ja tulkitsee historiaa omien tarkoitus- periensä mukaisesti hakien todistusaineistoa sille, että kveenit voidaan määritellä alkupe- räiskansaksi¹. Tähän liittyy myös keskustelu tut- kimuskohteena olevan vähemmistön nimestä – sekä kveenistä että kainulaisesta.

Saressalon kirjan nimi Kveenit voidaan ot- taa kirjoittajan kannanotoksi tutkimuskohteen nimityskysymyksessä. Huomattavalle osalle Saressalon tutkimuksessa haastatelluista kveeni on ollut haukkumasana. Meillä Suo- messa kveeni on neutraalimpi nimitys, mutta yhä edelleenkin osa Norjassa asuvista van- hoista suomensukuisista ei halua itseään kut- suttavan kveeneiksi. Myös tutkijat ovat tästä eri mieltä, esimerkiksi etnologi Venke Olsen vastustaa kveeni-nimitystä, mutta historian professori Einar Niemi pyrkii systemaattisesti edistämään kveenin neutraalia, ei-stigmatisoi- vaa käyttöä.² Tilanne on voinut muuttua, sillä suurin osa tämän tutkimuksen aineistosta ke- rättiin yli 10 vuotta sitten.

Kirjan pääosassa on kveeni, ehkä enem- män kveenimies kuin kveeninainen. Saressa- lon laajat kulttuuritieteitten (folkloristiikan li- säksi kansatiede) opinnot näkyvät erittäin sel- västi siinä, että hänen esittämänsä kuva kvee- nikulttuurista on monipuolinen, sillä myös ai- neellinen kulttuuri käsitellään ansiokkaasti. Saressalon poimimat haastattelusitaatit tuovat juuri kveenien äänen kuuluville. Tarkempi analyysi haastatelluista olisi ehkä ollut paikal- laan (esimerkiksi äidinkieli).

Kirja antaa vastauksen kysymykseen keitä kveenit ovat olleet. Se kertoo myös heidän ryhmäidentiteettinsä kehittymisestä ja sen il- menemismuodoista. Tehtävä ei ole helppo, sillä tässä oikeastaan aiemmin koetun vääryy- den kautta legitimoidaan nykyisten kveenien vähemmistöidentiteettiä. Kova norjalaista- mispolitiikka onnistui hävittämään kveeni-

kulttuurin osittain. Suomalaiset lähtivät koti- seuduiltaan pakoon nälkää ja joutuivat sitten uusilla asuinsijoillaan valtapolitiikan sijais- kärsijöiksi. Norjan ulkopolitiikassa tärkeällä sijalla oli suomalaisvaara (ks. Knut Eriksen – Einar Niemi 1981: Den fiske fare). Toki nor- jalaistamispolitiikan uhreiksi joutuivat kvee- nien ohella myös saamelaiset, mutta heidät on jo ”rehabilitoitu”.

Identiteetti ei ole staattinen olotila, vaan se on jatkuvan neuvottelun kohteena. Kveenien – tai millä nimellä heitä halutaan kutsua – asuinalue on ollut kolmen kulttuurin kohtauspaikka. Tämä näkyy myös alueen asukkaiden sukuhistoriassa, useimmilla heistä on sukujuurissaan sekä suo- malaista että saamelaista tai norjalaista perua. Millä perusteella ihminen sitten valitsee oman etnisen identiteettinsä? Onko se vain tilannesi- donnaista; kveenijuhlissa ja Suomessa käydessä ollaan kveenejä, yliopistoon pyrkiessä saamelai- sia jne? Eräessä toisessa yhteydessä Lassi Saressalo esitti kysymyksen, voiko ihminen olla mo- nienäinen samalla tavalla kuin hän voi olla mo- nikielinen. Huomio on tärkeä ja erittäin ajankohtainen juuri pohjoiskalotilla, jossa saamelaisten ja kveenien välillä on alkanut esiintyä riitoja, jotka koskevat esimerkiksi kielen opetusta kou- luissa.

Miten hyvin nämä Saressalon käyttämät etnisyyden kriteerit näkyvät tämän päivän ar- kielämässä eli miten kveenit eroavat muista tämän alueen asukkaista? Kieli on ollut selvä erottava tekijä, mutta ajankohtainen kysymys on suomen kielen asema tänään, kun kielen- vaihto on tapahtunut jo pari sukupolvea sitten? Asutushistoria ja sukutarinat ovat yhä elinvoi- mainen osa kveenien kulttuuria, mutta osa etnografisista symboleista on lähinnä museo- tavaraa. Kaiken lisäksi osa näistä kveenien symboleista (mm. poronhoito) kuuluu tänä päivänä näkyvimmin saamelaiskulttuuriin.

Tärkeä kirja kveeneille

Saressalon väitöskirja Kveenit on äärimmäi- sen tärkeä kirja kveeneille itselleen. Tutki-

muksen valmistumista ovat odottaneet monet kveenit ja erityisesti kveeniaktivistit. Kveenin poliittinen aktiivisuus ja ”etninen järjestäytyminen” ovat tänä päivänä yksi kveeniyyden tunnusmerkki. Mikäli Saressalon kenttätyöt olisi tehty 1990-luvulla, olisiko etnisyyden teemastoa täydennetty suhtautumisella kveeniin järjestäytymiseen? Tätä poliittista aktiivisuutta Saressalo käsittelee lyhyesti, mutta tämä puute tulee korjautumaan lähitulevaisuudessa, sillä tätä aihetta osittain käsittelevä väitöskirja on työn alla (Marjut Anttonen, Turun yliopisto). Lisää kveeniväitöksiä on tulossa ainakin kveeniin muuttoliikkeestä 1800-luvulla (Samuli Onnela) ja kveeninäisestä (Salla Taavetti). Lisäksi Tromssan yliopiston suomen kielen laitoksella on jo tehty opinnäytetöitä kveeneistä³.

Helena Ruotsala

Turun yliopisto

Kulttuurien tutkimuksen laitos/kansatiede
tutkija

¹ Marjut Anttonen 1996: ”Kuka saa edustaa suomalaista Pohjois-Norjassa?” Esielmä kansatieteen jatkokoulutusseminaarissa (Turun yliopisto).

² Einar Niemi 1991: Kven – et omdiskutert begrep.

³ Ruijan Kaiku 13–14/1996.

Amerikanlesken elämä

Eira Pättikangas: Liian kaukana Amerikan ranta. Karisto Oy. Hämeenlinna 1995. 263 s.

Lehtemme edellisessä numerossa esittelin Heikki Luoman erinomaisen siirtolaisromaanin ”Kuparitaivas”, joka käsittelee suomalaisen siirtolaisten vaiheita Michiganin kaivoksissa vuosisadan alussa. Nyt käteeni on annettu Eira Pättikankaan jo viime vuonna ilmestynyt romaani suomalaisen siirtolaisuuden lähialueilta viime vuosisadan lopulta.

Romaanin tapahtumat sijoittuvat Eteläpohjanmaalle Seinäjoen lähikuntiin. Maaseutu oli vielä jakaantunut tilallisiin ja torppareihin, eikä raja-aitojen ylittäminen ollut helppoa – ei ainakaan naimakaupoissa. Tilat olivat pieniä ja lapsikatraa suuria. Köyhyys oli jokapäiväinen vieras. Vähäiset tulot saatiin voin ja metsän myynnistä.

Vuosisadan lähetessä loppuaan Ruijan rannikoilta alkanut suomalaisten muutto Amerikkaan alkoi muuttua joukkoliikkeeksi, kun tiedot Amerikan kultamaasta levisivät kirjeiden ja palanneiden siirtolaisten välityksellä lähes jokaiseen taloon. Höyryjunat puhkoivat jo Pohjanmaan lakeuksia ja laivojen matkalippuja myytiin lähikaupungeissa. Joskus aikaisemmin Amerikkaan mennyt sukulainen tai tuttava saattoi lähettää lipun, mutta tavallista oli rahojen lainaaminen sukulaisilta.

Kirjan päähenkilö on kaunis Vähä-Ojan Kristiina, joka olisi päässyt emännäksi isoonkin taloon, mutta rakastui nauravasilmäiseen ja huolettomaan Sameliin, jolla ei ollut edes omaa torpaa. Kristiina haaveili omasta pienestä kodista, mutta Samelia kiehtoivat Amerikan kultamaa. Ja kun mies on matkakuumeeseen saanut, ei häntä pidättelee mikään. Kristiinan Mikko-sedältä saadaan Samelille matkarahat lainaksi. Passin ja matkaliput Kristiina ja Sameli käyvät hakemassa junalla Vaasasta. Samella heistä otetaan valokuva, joka jää Kristiinalle muistoksi. Ja kun Sameli hyvästelee vaimonsa ja kaksi pientä lastaan hän sanoo: ”Amerikan rannas sitten tavathan.”

Alkuun saapuu Amerikasta kirjeitä, mutta vähitellen ne harvenevat, eikä Samelin olinpaikasta ole enää tietoa. Kristiina on ”Amerikan-leski”, joka ei kahden lapsensa kanssa enää halua asua miehensä kotitorpassa, ja onnistuu saamaan sukulaistensa avulla oman mökin. Vuodet kuluvat eikä Samelista kuulu mitään. Kristiina saa työtä lähistölle perustetusta lakkitehtaasta ja lapset kasvavat. Kesäisenä yönä Rinta-Luoman Akselin – joka nuoruudessaan olisi ottanut Kristiinan talonsa emännäksi – askeleet kulkeutuvat Kristiinan

mökille. Kuten ihmisille suviyössä käy, seuraavana keväänä Kristiina synnyttää poikalapsen. Naimisissaolevalla Akselilla ei ole poikaa jatkamaan esi-isien ketjua tilallaan. Kun romaani päättyy näihin näkymiin, ja kun Amerikkaan kadonneesta Samelista ei vielä ole mitään tietoa, jää kirjaan odottamaan jatkoa.

Etelä-Pohjanmaan vankalla murteella kirjoitettava Eira Pätkikangas tuo esiin Suomeen jääneen vaimon ja hänen lastensa näkökulman siirtolaisuuteen. Jopa satoihin tuhansiin nou-

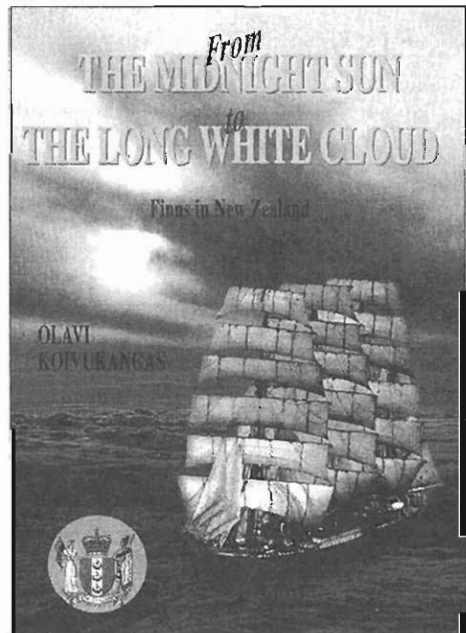
sevien siirtolaisten joukossa on ollut varmasti monia Sameleja, mutta tyypillinen siirtolainen hän ei ollut. Eikä kirkkoherra voinut Samelin kohdalla kirjoittaa, että ”lähtenyt Amerikkaan pakoon kiukkuista akkaansa”. Ehkä teoksen mahdollisessa jatko-osassa kuulemme, olivatko viina tai vieraat naiset saaneet Samelin unohtamaan Pohjanmaan lakeuksille jättämänsä kauniin vaimon ja kaksi omaa lastaan.

Olavi Koivukangas

Olavi Koivukangas:

From the Midnight Sun to the Long White Cloud – Finns in New Zealand

- ★ Suomalaisien muutto Uuteen-Seelantiin on ollut omaleimainen ja ainutlaatuisen siirtolaisuuden sivuvirta.
- ★ Turkulainen H.D. Spöring purjehti tutkimusmatkailija James Cookin mukana Endeavour-laivalla eteläisellä Tyynellämerellä vuosina 1768–71. Hänen mukaansa Cook nimitti erään saaren Spöring Islandiksi.
- ★ Toisen maailmansodan aikana Uuden-Seelannin hallitus takavarikoi suomalaisen purjelaiva Pamirin, jonka miehistöstä monet jäivät maahan.
- ★ 1950-luvulla Tokoroan ja Kaweraun paperitehtaisiin värvättiin Suomesta työntekijöitä.
- ★ Kovakantinen, 397 s., runsas kuvitus, laaja henkilöhakemisto.
- ★ **Hinta 120 mk + postikulut**
(N.Z. \$ 35 + mailing costs)

Tilaukset:

Siirtolaisuusinstituutti,
Piispankatu 3, 20500 Turku.

Puh. 02–2317 536

Fax 02–2333 460,

E-mail: Piija.Huhtala@utu.fi

Ohjeita kirjoittajille

Siirtolaisuus – Migration on monikielinen lehti, joka julkaisee siirtolaisuuteen ja maassamuuttoon liittyviä tieteellisiä ja populaärejä kirjoituksia. Otamme vastaan myös kirja-arvosteluja, katsauksia ja kommentteja, jotka liittyvät siirtolaisuuteen ja maassamuuttoon tai niiden tutkimustoimintaan.

Julkaistavaksi tarkoitettuun käsikirjoitukseen merkitään nimi, osoite, oppiarvo, virka-asema ja toimipaikka tai muu selvitys kirjoituksen taustasta. Toivomme myös passikuvatyypistä kuvaa kirjoittajasta. Artikkelin suositeltava maksimipituus on 10 liuskaa (28 riviä/liuska). Milloin mahdollista, toivomme saavamme artikkelin sekä levykkeellä (mieluiten PC-yhteensopiva) että tulostettuna. Englannin- tai suomenkielistä ti-

vistelmää varten tarvitaan noin 100 sanan teksti. Kuviot ja taulukot pyydämme myös erilliselle paperille piirrettyinä.

Lähdeviitteet sijoitetaan kirjoitukseen siten, että ensin on kirjoittajan sukunimi, sitten lähteen painovuosi ja viittauksen sivunumerot (esim. Korkiasaari 1989, 14–17). Lähdeluettelo liitetään loppuun otsikolla "Kirjallisuus" aakkosjärjestyksessä ilmoittaen kirjoittajan sukunimi, etunimi, teoksen nimi, julkaisija, painopaikka ja -vuosi (esim. Korkiasaari, Jouni: Suomalaiset maailmalla. Siirtolaisuusinstituutti. Turku 1989). Lehtiartikkeleista ja muihin julkaisuihin sisältyvistä lähteistä ilmoitetaan myös julkaisun nimi, vuosikerta, ilmestymisvuosi, lehden numero ja artikkelin sivunumerot.

Instruktioner för artikelförfattare

Siirtolaisuus-Migration är en flerspråkig tidskrift som publicerar vetenskapliga och populärvetenskapliga artiklar om migration. Vi publicerar också bokrecensioner, översikter och kommentarer i anslutning till migrationsfrågor och forskning.

Manuskript för publicering bör förses med författarens namn, adress, lärd grad, tjänsteställning och arbetsplats eller annan utredning om bakgrunden till manuskriptet. Ett passfoto av författaren torde bifogas. Artikelns bör helst inte överskrida tio sidor (28 rader/sida) och om möjligt även levereras på en PC-kompatibel diskett. Bifoga gärna ett sammandrag på ca. 100 ord för sammandrag på finska eller engels-

ka. Figurer och tabeller bör presenteras på en separat bilaga.

Referenser inplaceras i texten enligt följande: Släktnamn, publikationens tryckår och sidhänvisning (t.ex. Lange 1992, 117–120). Källförteckningen bifogas till slutet av artikeln med rubriken "Litteratur" i alfabetisk ordning enligt följande: Författarens släktnamn, förnamn, verkets titel, tryckort, -år och utgivare eller förlag (t.ex. Lange, Anders: Reflektioner kring rasism. Stockholm 1992. CEIFO, FEST-rapport 13). För tidskriftsartiklar och andra källor uppges även publikationens namn, årgång, utgivningsår, tidskriftens nummer och artikelns sidnummer.

Instructions to Contributors

Siirtolaisuus – Migration is a multilingual journal, which publishes both scholarly and popular articles relating to international and internal migration. We also accept book reviews, surveys and reports, and comments on literature or research relating to international or internal migration.

Manuscripts should include information concerning the author's name and address, academic degrees and occupation. A photograph of the author would be appreciated. The recommended maximum length for articles is 10 pages (at 28 lines/page). When possible, we hope to get the article even on a disc (preferably PC-compatible). Articles should be accompanied by a separate summary in English, of about 100

words. Figures and tables should be submitted also on separate pages.

Sources referred to should be cited within the text, using the format: author's name, year of publication of the text cited and page references (e.g. Koivukangas 1986, 44–46). A list of sources should be given at the end of the manuscript, in alphabetical order cited as follows: Author's name, title of text, publisher, place and date of publication (e.g. Koivukangas, Olavi: Sea, Gold and Sugarcane. Institute of Migration, Migration Studies C 8. Turku 1986). Of articles in periodical and other publications should be cited also the title of the publication, volume and issue numbers, year of publication, and page references.

Uutta tietoa

Uutta tietoa

Eve Kyntäjä:
**Maahanmuuttajien sosiaalinen asema
kahdeksassa Euroopan maassa**

Maahanmuuttajat työmarkkinoilla ja palvelujen käyttäjinä
Isossa-Britanniassa, Alankomaissa, Saksassa, Ranskassa,
Espanjassa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa

Siirtolaisuustutkimuksia A 19 – Siirtolaisuusinstituutti, Turku 1996

Tilaa nyt edullisesti suoraan
Siirtolaisuusinstituutista!

Hinta 80 mk + postikulut

Tilaukset: Siirtolaisuusinstituutti,
Piispankatu 3, 20500 Turku

Puh. 02-2317 536

Fax 02-2333 460

E-mail:

Piija.Huhtala@utu.fi

